

Våren 2010

Sektionen för Hälsa och Samhälle

Socialt arbete

Personlig Assistentans

Utifrån assistentens perspektiv

Personal Assistants

From the assistant's perspective

Författare

Cecilia Andersson

Emelie Bergwall

Handledare

Sven-Erik Olsson

Examinator

Frans Oddner

Abstract

Personal assistants' descriptions of their own professional role are usually removed for the benefit of users' description of the profession. The purpose of this study is to investigate how the assistants perceive their profession by providing assistants a possibility to talk about their experiences of the profession. Data has been collected by twelve interviews with active working personal assistants aged 22-57 years. Assistants interviewed have different experiences and working with people with various disabilities. The method used is a qualitative method with a narrative analysis method, where the twelve interviews have been merged into four fictional stories. The theoretical basis used is the role of theory in which personal assistant may act according to different roles. The result shows that the assistants in our study enjoy their profession more than previous studies have shown. However, experience also assistants in this study to the status of the profession and salary is low.

Keywords: Personal assistants, LSS, disability, Independent Living.

Sammanfattning

Personliga assistenters beskrivningar av sin egen yrkesroll glöms oftast bort till fördel för brukarnas beskrivning av yrket. Syftet med denna studie är därför att vi vill undersöka hur assistenterna uppfattar sitt yrke, genom att ge assistenter möjligheten att berätta om sina erfarenheter om yrket. Data har samlats in genom tolv intervjuer med aktivt arbetande personliga assistenter i åldrarna 22-57 år. Assistenterna som har intervjuats har olika erfarenheter och arbetar med människor med olika funktionshinder. Metoden som använts är en kvalitativ metod med en narrativ analysmetod, där de tolv intervjuerna har satts samman till fyra fiktiva berättelser. Den teoretiska utgångspunkt som använts är rollteori, då man som personlig assistent får agera utifrån olika roller. Resultatet visar att assistenterna i denna studie trivs bättre med sitt yrke än vad tidigare studier visat. Dock upplever även assistenterna i denna studie att statusen på yrket samt lönen är låg.

Nyckelord: Personlig assistans, LSS, Funktionshinder, Independent Living.

Förord

Arbetet med denna uppsats har varit lärorikt och tidskrävande, vilket har lett till att våra familjer och vänner inte har fått tillräckligt med uppmärksamhet. Trots detta har de gett oss ett otroligt stöd och funnits vid våra sidor, vi vill tacka dem för detta. Vi vill även rikta ett varmt tack till våra informanter, för intressant kunskap, utan er hade inte detta varit möjligt. Vi vill även tacka er som läst igenom uppsatsen och kommit med kommentarer. Vi tackar varandra för ett gott samarbete och en rolig tid.

Cecilia Andersson & Emelie Bergwall

2010-08-23

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	3
Tidigare forskning	6
Arbetsmiljö	6
Relationer	8
Kommunikation	11
Fritid	12
Teoretisk utgångspunkt	13
Syfte	18
Metod	19
Intervjuguide	19
Informanter	19
Informationsbrev	20
Analys	20
Urval	21
Resultat	22
Berättelse 1	22
Berättelse 2	27
Berättelse 3	31
Berättelse 4	37
Diskussion	41
Arbetsmiljö	41

Relationer	42
Kommunikation	43
Fritid	44
Teoretisk utgångspunkt	45
Avslutande diskussion	46
Referenslista	48
Bilagor	

Inledning

Insatsen personlig assistans infördes i Sverige den första januari 1994 genom den nya handikappsreformen LSS, Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Personlig assistans är en av tio insatser som finns tillgängliga i LSS för särskilt stöd och service. Personlig assistans är ett personligt utformat stöd som ska hjälpa den enskilde med de grundläggande behoven samt att den ska skapa en möjlighet till ett jämlikt och aktivt liv och den ska grundas på den enskildes självbestämmande och integritet. Stödet ges av några få personer vid vissa situationer. För att få rätt till insatsen personlig assistans måste man tillhöra någon av de tre så kallade personkretsarna:

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. Personer med betydande och bestående begåvningsmässiga funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
3. Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om dessa hinder är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Personlig assistans i LSS – verksamhet för personer med funktionshinder (brukare) utgår från att brukaren ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt med assistentens hjälp. Det är vanligt att en brukare behöver ha flera assistenter som jobbar i ett arbetslag och då ingår de i ett team som är hos brukaren under olika tider på dygnet. Det kan även i vissa fall behövas dubbelbemanning, som exempel vid tunga lyft. I yrkesrollen som personlig assistent ingår det många olika arbetsmoment som inte brukaren själv kan utföra. Det är assistenten som är brukarens armar, ben och som ska kompensera de kroppsfunktioner hos brukaren som inte fungerar. Att vara assistent är ett betydande och mångsidigt yrke. Att som personlig assistent komma in med en yrkesroll i en brukares privata sfär kan ge svårigheter i yrkesrollen.

Assistenten ser hjälpen som ett yrke medans brukaren är i behov av hjälpen för att kunna leva sitt liv. Assistenten har sin arbetsmiljö i brukarens hem, detta är svårt då man har rätt att kräva att sin arbetsmiljö är human, men sedan får man inte inkräkta på hemmiljön allt för mycket, det är brukarens hem och det är han eller hon som ska få bestämma över den. Det är till fördel när man arbetar som personlig assistent att ha ett intresse för människor och då även kunna ta

arbetet med ro och känna av vad som är viktigt för brukaren. Det kan vara så att brukaren är i behov av eller vill göra saker som assistenten inte alls är intresserad av. Att ha en empatisk förmåga är till fördel för den personliga assistenten (Olsson 2007).

Gynnerstedt (2004) lyfter fram att utbildnings- och arbetslivserfarenhetsnivån för personliga assistenter är relativt hög, men trots detta har de en förhållandevis låg lön. Anledningen till valet att arbeta som personlig assistent är varierande. Det kan bero på att de har haft anhörig med funktionshinder, att det har funnits ett intresse av yrken i vård, omsorg, stöd eller service och att de ville jobba med människor. De assistenter som har arbetat innan inom vård och omsorg tycker att de trivs mycket bättre som assistenter, eftersom de i detta yrke har möjligheter att påverka arbetet. De tycker även att jobbet är lärorikt och viktigt. Även engagemanget för brukaren lyfts fram som en positiv anledning, genom till exempel att brukaren får komma till tals och att inte samtal förs över huvudet.

Enligt Kommunal (2009) är personliga assistenter den största gruppen som arbetar med funktionshindrade. Det finns idag cirka 50 000 personliga assistenter i Sverige. De flesta av dem är kvinnor, 80 procent, och är i åldrarna 25 till 44 år. En majoritet har tillsvidareanställningar med månadslön, de andra har vanligast anställningsformen tidsbegränsad med timlön. Sysselsättningsgraden är i snitt 76 procent.

Bakgrund

På 1950-talet började synen på handikapp förändras, dock visade de utredningar som gjorts om levnadsvillkoren för dessa människor att åtgärderna varit otillräckliga. Samhället förändrades inte i den utsträckningen som målsättningarna inom handikappspolitikern förutsatt. För att kunna bryta sig ur maktlösheten behöver brukarna mer makt och det som är viktigt för detta utvecklingsarbete är brukarnas egen expertkunskap och erfarenheter om deras specifika villkor. Ett flertal brukare gick då samman och startade ett brukarkooperativ, Independent Living. Verksamheten bedrivs av medlemmarna själva, brukarna, det är de som anlitar de personliga assistenterna och det är de som är arbetsledare för sina assistenter. Föreningens huvuduppgifter är att organisera stöd, rådgivning och utbildning för brukarnas eget ledarskap över sin assistans samt organisera arbetsledarna och hjälpa dem med arbetsgivarfrågor (Gough & Modig 1995).

Independent Living-rörelsen har sitt ursprung i en nordamerikansk medborgarrättsrörelse. Istället för en anpassning av de personerna med funktionsnedsättning fokuserar Independent Living på en miljö- och samhällsmässig förändring. Rörelsen framhåller vikten av att individen ska kunna bestämma över sig själv och sitt liv och att de hjälpinsatser brukaren behöver tillhandahålls lämpligast genom en personlig assistans (Hugemark & Wahlström 2002).

Independent Living-rörelsen är en försöksverksamhet med personlig assistans som utfördes innan LSS-lagen introducerades. Medlemmarna fick möjlighet att anpassa assistansen efter sina behov och de fick testa olika former. Erfarenheterna som kom ur denna försöksverksamhet har påverkat hur lagen om personlig assistans är utformad. Begreppet personlig assistans formades alltså av Independent Living-rörelsen. De ville med begreppet betona brukarens självständighet och hans eller hennes aktiva roll i samarbetet med assistenterna och att de i och med stödet från assistenten ska kunna leva och utvecklas som andra. Stödet knyts till en enskild och kan användas under olika tider av dygnet till olika aktiviteter till exempel arbete, hushållsarbete, fritidsaktiviteter och ledsagning. Brukarna vill ha kontroll över sitt beroende av andra och ska ha ett stort inflytande på hur och när

assistansen ska utföras. Som personlig assistent kan du vara anställd hos kommunen, ett kooperativ, en organisation, ett företag eller av brukaren själv. Om brukaren väljer att anlita assistenten från ett annat ställe än kommunen eller om den själv vill vara arbetsgivare kan brukaren få ut assistansersättning enligt lagen om assistansersättning, LASS. Detta är ett statligt ekonomiskt stöd som lämnas ut av försäkringskassan och ska täcka löner och vissa administrativa kostnader. Insatsen personlig assistans är ett yrke som utspelar sig på det informella livets villkor. Innehållet i assistansen ser olika ut beroende på hur brukarens liv ser ut, men assistenten är anställd på ett arbetsavtal som följer generella värderingar (Gough & Modig 1995).

Den personliga assistans som finns utformad i Sverige är unik, dels på grund av att det är en rättighet. Även det att stödet kan fås både av personer med fysiskt och psykiskt handikapp, samt att brukaren kan välja vilken som ska utföra assistansen gör att den är unik, det finns inte heller något krav på att brukaren måste styra sin assistans själv (Larsson 2008).

Enligt Gough & Modig (1995) kan känslan av att vara kontrollerad väckas hos de personliga assistenterna då de hela tiden utför arbete som bestäms av någon annan. Oftast är de uppgifterna assistenterna utför detaljstyrda och detta kan vara väldigt påfrestande för assistenten, men det kan lindras något om arbetet planeras i förväg. Att det är brukaren som sitter med makten för att bestämma det dagliga arbetet gör att assistenten saknar inflytande över sitt eget arbete, även många assistenter arbetar under en otrygg anställning. En assistent måste också kunna vara flexibel och anpassa sig efter brukarens livssituation. Men brukaren måste också vara beredd på att göra vissa anpassningar efter assistenten, annars kanske denna slutar. En påfrestning är osäkerhet kring vad som verkligen ingår i assistentens arbetsuppgifter. Det är även en påfrestning att inte ha förbestämda arbetsuppgifter, utan arbetet är oförutsägbart och de ska kunna hjälpa till med vad som helst och detta uppfattas som otryggt. Det är även påfrestande att det saknas generella normer, assistenterna försöker hitta egna normer som säger vad som ska ingå i arbetet. Många är rädda för att om de säger nej till att göra en uppgift så kommer de att bli uppsagda. De påfrestningar assistenterna upplever är mer psykiska än fysiska.

Beskrivningen av arbetet som assistent är en bred och variationsrik arbetsuppgift som innefattar vad en brukare är i behov av. Det kan vara allt ifrån rehabilitering till pedagogiska insatser men det präglas utifrån individens speciella behov. Det är inte alltid tydligt för assistenten vad som är den viktigaste assistansen för brukaren och hur det ska gå till att utföra den. Ibland kan det vara svårt för brukaren att förmedla insatsens behov tack vare sitt funktionshinder eller så har assistenten inte fått tydliga direktiv ifrån andra hur brukarens signaler ska tolkas, vilket minskar brukarens självbestämmande vilket är grunden för insatsen. Hur assistenterna upplever sitt arbete beror på brukarnas variation, önskemål och behov, även hur verksamheten organiseras av assistansanordnarnas eller arbetsgivaren (Larsson 2008).

Tidigare forskning

I detta stycke presenteras den tidigare forskningen kring personliga assistenter. Då vi vill undersöka hur personliga assistenter uppfattar sitt yrke visar vi här på vad tidigare studie fått fram om yrket och hur det beskrivs av assistenterna själva. Som vi skriver i bakgrunden ser yrket olika ut för olika assistenter, vi tar därför upp studier som visar på både likheter och olikheter. Den tidigare forskningen hjälper oss att förstå hur yrket kan uppfattas och detta gör att vi lättare kan förstå och tolka vårt resultat för att på bästa sätt koppla detta till vårt syfte. Vi har valt att utgå från vårt syftes olika kategorier för att få fram assistenternas perspektiv; arbetsmiljö, relationer, kommunikation och fritid.

Arbetsmiljö

Introduktion

Studien av Degerlund & Omne-Pontén (2001) visade att assistenterna upplevde att de hade fått en bra introduktion när de började sitt arbete. Däremot upplevs introduktionen i Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001) studie av assistenterna som bristfällig, vilket leder till att assistenterna känner sig osäkra i arbetsutförandet.

Arbetsbeskrivningar

När det gäller arbetsbeskrivningarna uppgav en del att de hade fått tydliga sådana medan några berättade att de helt saknade arbetsbeskrivningar. Assistenterna i Socialstyrelsens (2007) studie upplever också en osäkerhet vad gäller sina arbetsuppgifter som till exempel gentemot brukarens familj och brukaren. Vikten av skriftliga arbetsbeskrivningar har tydliggjorts.

Arbetsplatsträffar

Degerlund & Omne-Pontén (2001) tar upp frågor kring assistenternas arbetsplatsträffar där de uppger att de har regelbundna arbetsplatsträffar med arbetsledaren, men i Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001) studie framkom det att det saknas personalmöten. Assistenterna i studien upplever även ensamhet, de hade behövt få prata med sin chef och andra assistenter.

Meningsfullt

En sak som uppfattas som positivt av assistenterna i Socialstyrelsens (2007) studie är att man ägnar all sin tid till en brukare, och att man får möjlighet till en socialkontakt som inte finns i andra omvårdnadsyrken. Assistenterna upplever en arbetsglädje och trivsel, trots de svårigheter och påfrestningar som yrket innebär. Att assistenterna känner sig tillfreds när de hjälper brukaren att leva ett så aktivt och värdigt liv som möjligt, gör att de upplever sitt yrke som meningsfullt. Många av assistenterna uppger att de kan känna sig sysslösa under vissa perioder och att det upplevs som drygt. Vissa beskriver även att de ibland kan behöva vänta på att brukaren behöver deras hjälp och att detta kan leda till att den meningsfulla känslan byts ut mot en meningslös.

Arbetsmiljörisker

Det framkom i studien av Degerlund & Omne-Pontén (2001) att assistenterna upplevde att de utförde tunga arbetsmoment, men de upplevde samtidigt att det fanns goda möjligheter till att få hjälp att hantera dessa. Studien visade att psykosociala problem var vanligt men möjligheten till stöd var enligt assistenterna goda. Assistenterna upplevde att de var nöjda med det stöd som man erhöll från arbetskamrater och arbetsledning. Även i Socialstyrelsen (2007) beskrivs yrket som fysiskt och psykiskt slitsamt. De arbetsmiljörisker som finns bland personliga assistenter kan kopplas till den psykosociala arbetsmiljön. Det som tas upp som psykiska påfrestningar är hot och våld, osäkerhet om den egna rollen, kunskapsbrist, svårt att hantera personliga frågor i konfliktsituationer och känslor av otillräcklighet och utsatthet. Både Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001) och Socialstyrelsen (2007) visar i sina studier att kunskapsbrist om brukarens sjukdom upplevs som ett problem av de personliga assistenterna då de i och med detta blir otrygga i sin yrkesroll.

Splittring

Många assistenter i Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001) uppger att de inte vet om de ska lyssna på brukaren eller chefen, vilket leder till att de känner sig splittrade. I Larsson (2004) beskrivs det att assistenterna även kan känna sig splittrade då assistenten och brukaren inte alltid är överens om vad som är bäst för brukaren, det kan gälla både läkarbesök och träning för att bevara eller förbättra sin funktion. Detta gör att individens självbestämmande krockar med assistentens ansvar för brukaren. Det upplevs som svårt bland assistenterna att

veta hur de ska handla i denna situation, då de dels är orolig för brukarens hälsa men de vill inte inkräkta på dens integritet. De upplevde även det som att de hade stora planer på olika sätt att göra brukarens liv bättre, till exempel praktisera kunskaper om sjukgymnastik, men att brukaren inte alls var intresserad av detta.

Ansvar och utsatthet

Socialstyrelsen (2007) och Ahlström, Sundmark & Wetterstrand (2001) har fått fram att assistenterna upplever ett stort ansvar och när de arbetar ensamma blir detta tufft att klara av, till följd av detta upplever de en känsla av utsatthet. Det beskrivs även som påfrestande att bara umgås med en person under långa arbetsdagar och då det inte alltid går att kommunicera med brukaren upplever man sig som isolerad. Det visade sig även att bristande rutiner i vardagen gör att assistenterna blir oroliga och trötta.

Otrygg anställning

Assistenterna i Socialstyrelsen (2007) rapport upplever en otrygg anställning, de är oroliga för vad som händer om brukaren hamnar på sjukhus, även uppsägningstiden på en månad och avsaknaden av fast anställning är orosmoment för assistenterna.

Relationer

Brukaren

I en studie av Ahlström & Casco (2000) tar man upp problem som finns runt de personliga assistenternas olika relationer med människor som finns i deras yrkesvärld. Det mest framträdande problemet var osäkerhet, assistenterna känner sig osäkra på hur de ska agera i samspelet med brukaren. När det uppstår meningsskiljaktigheter mellan brukaren och assistenten som det är svårt att finna en lösning på upplevs detta som jobbiga situationer för assistenten, de kommer i en konflikt med brukaren. Assistenterna beskriver då att de blir arga när ömsesidig förståelse och samförstånd inte uppnås.

Hjälproll

Intervjuerna i studien Ahlström & Casco (2000) visade att de personliga assistenterna tycker synd om sin brukare och tar på sig dennes problem och lidande och att assistenterna ibland vill eller önskar försvara sin brukare. Något som också påverkar assistenterna negativt är att de upplever hjälparrollen som psykiskt påfrestande där de bara får ge och inte får så mycket tillbaka. Assistenterna upplever då mindre arbetsglädje, mindre ork samt att de känner sig utnyttjade, de saknar uppskattning för sina ansträngningar.

Brukarens familj

Något som kan upplevas som positivt enligt studien av Ahlström och Casco (2000) är att assistenterna blir en del av familjelivet, de deltar till exempel på kalas och andra högtider. Men studien visar att det även kan vara negativt. Assistenterna kan bli indragna i familjekonflikter som egentligen är väldigt privata. Assistenterna upplever även att anhöriga inte lyssnar på dem eller att de blir missförstådda vilket skapar en rädsla och ängslan för att en ohållbar arbetssituation ska uppstå. Att assistenterna känner sig kontrollerade och ifrågasatta av brukarens familj framkommer i studien.

Andra anhöriga

Socialstyrelsen (2007) tar upp assistenternas relationer med gode man, dessa upplevs som goda och att assistenterna har ett stort stöd från gode mannen. Ett annat problem som framkommit i studien av Ahlström och Casco (2000) är när brukaren är på besök eller får besök, det upplevs som en svår balansgång att både vara där för brukaren samtidigt som man ska vara osynlig. Assistenterna känner sig i denna situation ofta överflödiga och onyttiga. Om det är anhöriga till brukaren som kommer på besök kan dessa vilja hjälpa brukaren, det har i studien visats att de personliga assistenterna i dessa situationer inte upplever sig behövda och att de inte vet hur de ska agera när de inte har några arbetsuppgifter att utföra. Studien visar att närheten mellan assistenten och brukaren kan vara påfrestande och energikrävande för assistenten och närheten kan även göra att gränsen mellan privatlivet och yrkeslivet blir flytande. Relationen som uppstår mellan assistent och brukare upplevs ibland som en påtvingad vänskap.

Brukaren

Även Larsson (2004) tar upp relationen som utvecklas mellan assistent och brukare. Den här relationen kan bli problematisk eftersom brukaren är den personen som ska styra arbetet som assistenten ska utföra. Det är inte lätt varken för brukaren eller för assistenten att veta hur man ska förhålla sig till varandra, en del pratar om att distansera sig, medans andra pratar om att de känner sig utnyttjade av brukaren och att de känner att det är bara de som får göra de tråkiga uppgifterna hela tiden, speciellt då om de precis har haft en diskussion kring någonting.

Yrkesrollen

Dehlin (1997) beskriver att det kan vara svårt att hålla en professionell gräns mellan vänskap och yrkesutövande. Yrkesrollen som personlig assistent har gemensamma egenskaper med vänskapsrollen. Dessa är bland annat, tillit, ärlighet, ansvar, lyhördhet och respekt för varandras olikheter. Det är ett givande och tagande att vara personlig assistent med den ömsesidiga respekten. Att vara vän är inte samma sak som att vara personlig assistent.

Brukarens självbestämmande

I studien av Larsson (2008) tas det upp olika syn på de behov som brukaren kan ha. I assisternas berättelser framkommer det skillnader mellan de som är anställda av ett kooperativ och de som är anställda av kommunen. De kooperativt anställda arbetade mest med brukare med fysiska funktionshinder, detta gjorde även de kommunalt anställda, men de arbetade även med personer som hade utvecklingsstörning och hjärnskador, ibland var dessa kombinerade. De kooperativt anställda assistenterna ser brukaren som sin arbetsledare och som den som bestämmer. De anpassar assistansen efter brukarens önskemål och behov, assistenterna upplever att det finns en dialog mellan sig och brukaren om vad som ska göras, dessa kan ibland gå isär, men det är brukaren som tillslut bestämmer vad som verkligen ska göras. De kommunalt anställda ser dock inte sina brukare som arbetsledare, utan det är en chef som får denna roll. Assistenterna anser även här att stödet ges utifrån brukarens behov, men de uttrycker inte att det är brukaren som bestämmer vad som ska göras. Stödet inriktar sig på den praktiska hjälpen som brukaren anses ha på grund av sitt funktionshinder, och arbetet är mer uppbyggt kring rutiner, dessa rutiner tas för givna och det framkommer inte vem som

utarbetat dessa. Till skillnad från de kooperativt anställda assistenterna berättar inte de kommunala assistenterna om brukarnas självbestämmande, som är en viktig princip i utformandet av assistansen.

Kommunikation

Mellan assistenterna

Socialstyrelsen (2007) tar upp kommunikationen mellan assistenterna. Vissa assistenter träffas vid dubbelbemanning medan andra arbetar ensamma och träffas därför bara vid arbetsplatsträffar eller har telefonkontakt. Det kan uppstå spänningar i personalgruppen när personal inte arbetar tillsammans då det upplevs som att man pratar förbi varandra och saknar gemensamma tillvägagångssätt i arbetet. Vissa upplever att vissa smiter från de tråkiga arbetsuppgifterna. Andra assistenter i studien berättar att kontakterna i arbetsgruppen fungerar oerhört bra, assistenterna kan ta kontakt med varandra för att prata igenom om det har hänt något särskilt under arbetspasset.

Arbetsgivaren

Larsson (2004) visar att assistenterna uppfattar behovet av stöd ifrån arbetsgivaren olika. Vissa av assistenterna tycker inte att särskilt stöd behövs, problem som uppstår löser assistenterna tillsammans med brukaren själva. Medan några tycker att det behövs mer stöd i frågor som vilket förhållandesätt till brukaren som är lämpligt och i etiska frågor. Assistenterna saknade som nyanställd stöd ifrån arbetsgivaren, det kan kännas tryggt i början att kunna diskutera mer om olika förhållningssätt som uppstår när yrket är nytt.

Brukarens vänner och andra yrkeskategorier

Ett annat tillfälle då assistenterna känner sig osäkra är när brukaren ska träffa sina vänner, de är osäkra på hur de ska förhålla sig i denna situation. Assistenterna vet inte om de ska stanna kvar och delta i samtalet eller om de ska dra sig undan. Andra assistenter känner sig mer säkra och tycker det är en självklarhet att de ska vara delaktiga i mötet. I möten med andra yrkeskategorier upplever assistenterna att de får ett negativt bemötande och känner sig

nervärderande och ifrågasatta, Socialstyrelsen (2007). Det har även framkommit att i mötet med andra människor så vänder sig människorna till assistenten istället för till brukaren, vilket upplevs som svårt då assistenterna inte vet hur de ska hantera detta (Ahlström och Casco 2000).

Frihet

Assisterna upplever friheten i arbetet som en stor fördel, den är dock inte större än brukarens förmågor. Trots att det finns mycket rutiner som ska följas så upplever assisterna en frihet genom de varierande arbetsuppgifterna, till exempel brukarens aktiviteter utanför hemmet där de träffar andra människor. Även de dagar då det saknas aktiviteter upplevs en känsla av frihet då assistenten dessa dagar kan planera arbetet och ta egna initiativ. Medan andra upplever det som svårt att anpassa arbetstider och mattider då rutiner saknas och dagarna är ostrukturerade (Socialstyrelsen 2007).

Fritid

Låg status

I en studie av Socialstyrelsen (2007) beskrivs det att assistenterna uppfattar det som att allmänheten har en bild av deras yrke som ett arbete där vem som helst kan arbeta. Att det inte finns några formella krav på utbildning och att det uppfattas som ett genomgångsyрке med dålig lön, har lett till att yrket uppfattas ha en låg status. Även beskrivningar om assistenten som brukarens armar och ben, där assistentens självständighet och initiativförmåga inte upplevs existera, bidrar till en negativ yrkesbild, då man i dagens yrkessamhälle värderar dessa personliga egenskaper högt.

Privatliv

Ett annat problemområde som tas upp i en studie är att kommunikationen mellan assistenterna fungerar dåligt och en del upplever att de får offra sitt privatliv då andra assistenter och brukare ringer hem till dem, Ahlström, Sundmark & Wetterstrand (2001). Även Socialstyrelsen (2007) har fått fram att assistenterna ofta får telefonsamtal hem från arbetsplatsen på sin lediga tid, vilket inkräktar på privatlivet.

Privatliv/arbetsliv

Det upplevs som svårt att gå hem efter arbetsdagens slut då man har en nära, nästan kompislik relation till brukaren vilket leder till mycket övertid, Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001). Detta är något som även Socialstyrelsen (2007) har fått fram i sin studie. Förutom övertiden har assistenterna även beskrivit det som svårt att koppla av under sin fritid och att de känner sig störda under sin lediga tid. De upplever det som svårt att dra gränser mellan privatliv och arbetsliv och att assistenterna behöver stöd för att upprätthålla sin professionella yrkesroll.

Teoretisk utgångspunkt

Vårt syfte är med studien att de personliga assistenternas beskrivning av sin yrkesroll ska lyftas fram. Som vi hänvisar till i tidigare forskning så agerar personliga assistenter utifrån olika roller beroende på vem man integrerar med. När de personliga assistenterna utför sitt arbete har de fler förväntningar på sin roll ifrån brukaren, anhöriga till brukaren och chefen. Dessa rollförväntningar kan ibland gå emot varandra och skapa konflikter för individen, det gäller då att man har resurser för att hantera detta. Vi vill se om assistenterna uppfattar dessa konflikter och hur de hanterar dessa och därför har vi tänkt använda rollteorin som en teoretisk utgångspunkt.

Människan brukar inte grubbla över sin identitet, dock är det av vikt för oss att kunna placera andra människor och veta var de passar in för att få kunskaper om vilken sorts människa de är. Vissa identitetsdrag är osynliga som man får fram genom en dialog, till exempel intressen, bakgrund och sysselsättning, detta är bland det första man tar reda på när man ska göra sig bekant med en ny människa. Andra är mer synliga så som kön, klädstil och etnicitet. Dessa är viktiga i det sociala livets interaktioner. Oftast så tänker vi på våra identiteter som givna, att de är som en kärna inombords och att vi förvärvat dem i barndomen. Mindre viktiga drag av identiteten fångar vi upp senare i livet och vi tror att alla uppträder olika i olika situationer. Vi ändrar oss efter vad som är accepterat i den omgivningen vi befinner oss i, även om detta ses som ett svek mot det inre självet. Enligt sociologin så är identiteten snarare utformad efter sociala relationer med andra. Uppfattningen om vilken vi är bygger på vår egen syn på

identiteten samt andras syn på den. Till exempel så kan en far ge sin son en viss bild av vad som krävs för att vara en man, men sonen fångar även upp andras beteenden och tankar, sonen kommer under hela sitt liv utveckla sin identitet. Det är med den uppbyggda identiteten som man möter andra människors handlingar och förväntningar. Man ändrar sin identitet beroende på vilka man integrerar med. Ens identitet är alltså formbar och i dagens samhälle är det ett krav att man aktivt skapar sin identitet (Abercrombie 2006)

Enligt Johansson (1999) kan människan antingen se identitet skapandet som ett livsprojekt eller så försöker hon hålla den något stabil. För att ta hänsyn till människors olika uppfattningar måste det utformas olika modeller för att beskriva dessa, en teori att utgå från är rollbegreppet. Idagens samhälle är det vanligt att människan byter roller vid ett stort antal tillfällen. I Johansson (1999) beskrivs rollen som en uppsättning regler, normer och värden som formar och begränsar individens handlingsutrymme. Detta utgör en ram inom vilken individen agerar, det finns inom denna ram ett stort utrymme för initiativ och kreativitet, det mänskliga beteendet fastställs alltså inte av rollen. När människan byter roll följs detta ofta av något inre eller yttre tecken, som till exempel skilsmässa eller inlämnandet av avskedsansökan, både rolltagandet och rolllämnandet kan ses som en process som påverkas av många olika saker. Om man lyckas skapa broar mellan den gamla rollen och den nya klarar man övergångsfasen bättre. Övergången kan försvåras av omgivningens förväntningar och reaktioner. Vissa delar av den gamla identiteten följer med den nya.

Repstad (2005) menar att förväntningar, normer, sociala roller och maktutövning finns överallt. Det vanligaste stället där man använder sig av roller är på en teater, men sociologer vill visa att det finns roller även på andra ställen till exempel på ett socialkontor eller på ett sjukhus och att det finns ett visst antal förväntningar som är knutna till dessa positioner. Dessa förväntningar handlar om vad som ska göras och hur det bör göras, vilka klienter man borde prioritera och hur man ska lämna beskedet.

Repstad (2005) tar även upp två olika synsätt om varför människor handlar som de gör, det ena är normsociologi och det andra är valsociologi. I det första menar man att människor

förmodligen uppträder medvetet och strategiskt inom ramen för sin roll, vad gäller den andra så betraktas människan som kreativ och meningssökande. Enligt normperspektivet rättar sig folk efter de normer som finns i deras miljö och när dessa normer och roller väl är etablerade så följer människorna dessa utan att tänka så mycket på hur de handlar. Ett centralt begrepp i normperspektivet är roll, en roll är en uppsättning förväntningar och normer på hur man ska bete sig i en viss situation och dessa kan uttryckas av andra personer och efter ett tag tar man dem till sig. Man har på senare tid börjat tala om bland annat yrkesroller och det man menar då är en blandning av regler som visar på hur människor i en viss ställning uppför sig. I yrkeslivet där man är beroende av att samarbeta med varandra är det viktigt att man kan lita på att alla följer sin roll och gör det som förväntas av en. Det kan på en arbetsplats finnas informella normer om att arbetet ska utföras med gott humör och hjärtlighet. Vi människor har en tendens att rätta oss efter normer och förväntningar som är knutna till en viss roll och att vi växer oss in i rollen, man tillägnar sig de normer och färdigheter som behövs. Vi fogar oss väldigt lätt efter de förväntningar som tillhör en bestämd roll. Man kan antingen utföra de uppgifter som är knutna till rollen för att undvika obehaget att bryta mot förväntningarna, eller så kan man vara övertygad om att det man gör är en viktig uppgift och därför bör utföras på bästa sätt.

Repstad (2005) tar också upp att rollförväntningar kan upplevas som negativt i dagens samhälle då vi lever i en tid som hyllar valfriheten och individens självförverkligande. Att handla utifrån en roll som man känner sig trygg i kan dock vara bra, både för den enskilde och att det kan fungera som förutsättningar för ett effektivt samarbete. Diffusa roller kan vara svårt att hantera, då det inte finns någon tydlig gräns för var yrkesrollen går, till exempel kan läkare uppleva det som svårt när patienter ber om råd om allmänna livsproblem då detta kan gå utanför läkarens kompetens. Det kan även vara jobbigt för patienten att bli avvisad. Man kan bli tryggare om man iklär sig speciella arbetskläder och andra rollattribut, det blir som en markering av ens roll.

Människan hamnar väldigt ofta i situationer där olika normer krockar med varandra, vi får då upp två eller flera normer som dyker upp som inte kan följas samtidigt, detta kallas för normkonflikt. Ett liknande begrepp är rollkonflikt som handlar om att rollen är utformad så att

motstridande förväntningar och normer riktas mot rollinnehavaren. Om man hamnar i en rollkonflikt beror detta oftast på att rollen är vänd mot olika grupper som har olika förväntningar på rollinnehavaren. Man skiljer på intrarollkonflikter, där olika förväntningar riktas mot samma roll och interrollkonflikter, där två eller flera roller krockar med varandra. Ett sätt att lösa dessa konflikter på kan vara att ta upp dem till diskussion, men det är inte alltid detta hjälper (Repstad 2007).

Repstad (2007) diskuterar normer och förväntningar i grupper, det är dessa som styr medlemmarnas handlingar och åsikter. Det brukar talas om primärgrupp och sekundärgrupp. I en primärgrupp känner medlemmarna varandra väl, har nära relationer och en tät kontakt, det vanligaste exemplet på detta brukar vara familjen. I en sekundärgrupp behöver man inte känna varandra, exempel kan vara bostadsområdet där du bor.

Vi människor lever i grupper och vi ser oss själva och de andra i gruppen som en enhet. Vi får från gruppens alla medlemmar förväntningar riktade mot oss som har en betydelse för hur den enskilde handlar i en viss situation (Trost 2004)

Trost (2004) beskriver något som kallas för multipla roller, detta innebär att människan alltid innehar mer än en position i varje sammanhang, till exempel en student är inte bara en student utan den är även man eller kvinna, mamma eller pappa, dotter eller son. Vi har alltid en uppsättning roller som är förenade till en sammansatt roll.

En del menar att synsättet om att normer är det som styr våra roller är fel, de hävdar istället att människan försöker främja sina egna intressen. Det finns inom rollens ramar olika alternativ att välja mellan och man gör det val som bäst passar ens egna mål. Man menar inom detta synsätt att människan kan påverka samhällsutvecklingen. En stor skillnad mellan normperspektivet och valperspektivet är att i det första påverkas individen av den sociala omgivningen, i den andra tar man också hänsyn till omgivningen men då tänker man vilket man vinner mest på, antingen följer man förväntningarna eller så bryter man dem.

I dagens samhälle sätter man upp en distans till sina roller eftersom man måste inta många olika roller. I ena stunden kan du vara chef för att i nästa vara arbetskollega för att sedan i ditt privatliv vara mamma eller vän. Man sätter upp en distans för att lättare klara av alla de rollbyten man måste göra under en dag (Repstad 2007).

I yrken där man måste ha en nära och personlig kontakt med sin klient kan det vara svårt att veta var gränsen går, vad är okej att berätta för klienten och vad är bäst att jag håller för mig själv. Är du van vid denna situation kan du visa upp en fasad av kontrollerad öppenhet, men kommer du som ny är det lätt att missuppfatta denna öppenhet och dela med dig av för mycket vilket kan leda till pinsamma situationer både mot klienten och dina arbetskamrater (Repstad 2007).

Enligt Giddens (2007) går vi in i sociala relationer beroende på vår sociala status. Olika typer av sammanhang skiljer en persons status åt. Man förväntas till exempel som student uppträda på ett visst sätt mot lärare och på ett annat mot sina klasskompisar. Giddens (2007) beskriver, precis som Abercrombie (2006), skillnaden på tillskriven och förvärvad status. Tillskriven status är biologiska faktorer så som ålder och kön. Förvärvad status är något man gjort sig förtjänt av genom det man gör, till exempel anställd.

Syfte och Frågeställningar

Vårt syfte med att göra den här studien är att utifrån personliga assistenters perspektiv beskriva yrkesrollen. Där utav vi även valde att fördjupade oss i rollteorier som bygger på de olika rollförväntningar som personliga assistenter har i sin yrkesroll. Intresset väcktes under vår verksamhetsförlagda utbildning samt att vi som privatpersoner har träffat personliga assistenter som då har berättat om sitt yrke och gjort oss intresserade av att studera yrket vidare. Undersökningen görs för att öka kunskapen inom det här specifika arbetet och den miljö som de personliga assistenterna befinner sig i. Vi har under litteraturstudien uppmärksammat att denna inriktning just utifrån personliga assistenternas perspektiv inte är framlyft och detta är vårt mål med denna studie. Studien kan vara av intresse för alla som kommer i kontakt med personliga assistenter, det kan vara chefer, brukare, anhöriga, assistenter samt andra yrkesgrupper. Dessutom för dem som funderar på att arbeta som eller utbilda sig till personlig assistent.

Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur de personliga assistenterna uppfattar sitt yrke. Detta hade vi tänkt göra genom att fördjupa oss i dessa områden: relationer, arbetsmiljöer/hemmiljöer, arbetsplatsträffar, samarbete med kollegor och chef.

Vår fråga är:

Hur uppfattar den personliga assistenten sitt yrke?

Metod

I början av vårt arbete diskuterade vi olika metoder som vi skulle kunna använda oss av. Ett tag var vi inne på att använda oss av en kvantitativ metod med enkätundersökningar för att på så sätt få med så många informanter som möjligt. Dessutom skulle en kvantitativ metod skulle ge oss möjligheten till att jämföra de olika personliga assistenternas uppfattningar. Den diskussion som följde ledde dock fram till att en kvantitativ metod inte kunde ge oss den djupa kunskapen vi var ute efter. Kvalitativ metod svarade bättre mot vårt syfte av studien som är att beskriva de händelser som personliga assistenterna uttrycker i ord och för den komplexitet i situation de befinner sig Denscombe (2009). Därför valde vi istället en kvalitativ metod med personliga intervjuer .

Intervjuguide

Vi gjorde en intervjuguide med halvstrukturerade frågor för att få öppna svar med assistenternas egna beskrivningar. Vi utgick från vissa områden som vi sedan utvecklade frågor kring, för att vi skulle ställa samma frågor till alla informanter, men vi lämnade även guiden öppen för följdfrågor. Vid uppförandet av intervjuguiden använde vi oss av tidigare forskning för att få fram förslag på olika teman samt Gillhams (2008) beskrivningar av hur en halvstrukturerad intervju kan vara uppbyggd. Detta hjälpte oss även att se att vi verkligen undersökte det vi ville, det vill säga att validiteten stärktes och vi stärkte även reliabiliteten genom att vi hade samma utgångspunkt under alla intervjuerna tack vare vår intervjuguide. Vi fick förfrågan om informanterna skulle få intervjuguiden i förväg för att de skulle kunna förbereda sig, men då vi trodde oss få mer impulsiva och öppna svar om de inte hade haft möjlighet att läsa och komma på svar till intervjufrågorna innan, så valde vi att hålla frågorna hemliga till själva intervjutillfället. Däremot var det en arbetsledare som ville se frågorna och godkänna dessa innan vi fick utföra intervjuerna med dennes personal.

Informanter

Vi har intervjuat sex personer var, sammanlagt har vi använt oss av tolv informanter, detta urval har vi fått fram genom olika metoder, så som bekvämlighetsurval och snöbollsurval. Vi tog genom telefonsamtal kontakt med fyra stycken enhetschefer för personliga assistenter för

att på så sätt komma i kontakt med informanter. Tre av dessa enhetschefer tillfrågade fem specifika personer om medverkan i studien och gav oss sedan telefonnumret till tre av dessa medans två stycken själva kontaktade oss. Den fjärde enhetschefen informerade sin personal om studien och vi fick telefonnumret till fyra personer som var intresserade av att medverka så att vi kunde ta kontakt. Vi tog själva kontakt med två informanter som vi visste jobbade som personliga assistenter och frågade om de ville medverka. En av dessa gav oss namnet på ytterligare en som kunde tänka sig att vara med, ett så kallat snöbollsurval. Intervjuerna utfördes på bibliotek, hemma hos oss, i informantens hem och även i brukarens trädgård. Informanterna var de som fick välja intervjuplats för att de skulle känna sig trygga. Vi har behandlat informanternas berättelser konfidentiellt. Vi har hela tiden haft en etisk tankegång, vi har gett informanterna möjligheten att fram till ett speciellt datum hoppa av studien, samt att vi har sagt att de kan välja att inte besvara vissa av våra intervjufrågor, om de känt att dessa varit jobbiga. Vi har även valt att inte precisera var vi geografiskt befinner oss för att ytterligare kunna skydda våra informanter.

Informationsbrev

Till de informanter som ville delta i studien skickades informationsbrev innan intervjutillfället. Innan varje intervju inleddes fick varje deltagare ta del av informationsbrevet och även skriva under ett skriftligt samtycke till att medverka i studien, att intervjun kommer spelas in på bandspelare och att de deltog frivilligt. (Se bilaga 1). Syftet med att spela in intervjuerna var dels att vi skulle kunna koncentrera oss på den intervjuade och dels att säkerställa trovärdigheten av intervjusituationerna.

Analys

Intervjuerna skrevs sedan ut i text, ord för ord för att analyseras, vi analyserade 6 intervjuer var. Vi letade efter olika teman och kategorier under analysen. Vi hade först tänkt utgå från olika teman som till exempel arbetsmiljö, för att beskriva vad våra informanter hade berättat om. Men då detta blev både som en uppräkningslista utan en röd tråd och mer som en kvantitativ metod bytte vi metod. Vi hittade då en metod beskriven av Kvale (1997) som stämde överens med vår tanke att inrikta oss på assistenternas egna berättelser och utveckla dessa, det vill

säga en narrativ metod. I Gillham (2008) skildras narrativ metod genom vilken den mänskliga upplevelsen får sin mening och där vilket de mänskliga upplevelserna organiseras till en

kognitiv process som är i övergående till meningsfulla episoder. Att sätta samman berättelser är som att sätta samman kategorier, det här är inbyggt i vår mänskliga natur och det är inte lätt att bedöma var den här benägenheten kommer ifrån. Genom att berätta sitt liv ur minnet och välja ut vissa delar kan man skapa sin livsberättelse och via detta skapa meningsfulla mönster av sina upplevelser inte bara i nuet utan även inför framtiden. Det kan vara ett problem i ett vittnesmål men även i en intervjusituation där människor berättar i efterhand om upplevelser utan att medvetet vilja ljuga för att de rensar upp i det de har upplevt så att det stämmer. Här är det lika för intervjuaren att vara klarsynt över sitt sätt att ställa frågor så det inte blir ledande eller konstruera berättelsen utifrån sig själva. Då våra intervjuer inte innehöll så många omedelbara historier skapade vår narrativa analys en sammanhängande historia av de händelser som beskrivs och upprepandet försvann. Detta gjorde att vårt material blev mer intressant och den röda tråden kom fram genom det händelsemönster som uppstod i berättelserna. Under analysen befann vi oss mellan två olika roller, ”berättelsefinnare”, det vill säga att vi sökte efter de berättelser som fanns i intervjun och ”berättelseskopare”, där vi satte ihop de olika företeelserna till sammanhängande historier. Vi uppiktade fyra personliga assistenter, för att skydda våra informanter. Dessa fick berätta sin historia, som hade utgångspunkt i vårt intervjumaterial, för att utveckla våra intervjuers teman. Vi har lagt citat från intervjuerna som bilagor för att säkra resultatets trovärdighet.

Urval

Vårt urval består av 10 kvinnor och 2 män i åldern 22-57 år. Personerna i urvalet har varierande antal år i yrket, allt från två år upp till tio år och de sysselsättningsgraderna som förekommit ligger mellan 50 och 100 %. De har skiftande utbildningar så som undersköterska, personlig assistent och andra utbildningar. De flesta informanterna jobbar med manliga brukare, alla brukare är vuxna och de funktionshinder som förekommer bland brukarna är autism, multihandikapp, MS samt funktionsnedsättningar på grund av stroke.

Resultat

Vi ska i detta stycke redovisa vårt resultat. Detta gör vi genom fyra fiktiva berättelser som illustreras av de uppbyggda personerna Ola, Titti, Carro och Nina, dessa personer representerar våra informanter. Den första personen ni kommer få träffa är Ola.

Berättelse 1

Mitt namn är Ola, jag är 48 år och jag har jobbat som personlig assistent i 6 år. Jag ska här ta med dig på min berättelse från det att jag började som personlig assistent till i dag. När mitt tidigare arbete upphörde så chansade jag och lämnade in mina betyg hos min blivande arbetsgivare och efter en vecka hade jag blivit anställd. (01)

Jag blev förvånad när jag fick en anställning då jag saknade både utbildning och erfarenhet inom området. Brukaren som jag blev anställd hos hade haft en stroke och hade på grund av denna blivit halvsidesförlamad. Då vi var i ungefär samma ålder och hade liknande livserfarenheter hade vi mycket gemensamt såsom vänner och intressen, vi hade också mycket att prata om. Även om vi hade mycket gemensamt så kände jag efter ett tag att jag inte hade mer att ge, jag hade tömt ut mig och jag ville testa på något nytt inom personlig assistans. (02) (03) (04)

Jag sökte nya jobb som personlig assistent och fick så småningom anställning hos en vuxen man med autism och utvecklingsstörning. Han var för mig okänd innan jag började arbeta hos honom. Då jag började på min förra anställning var det nånting helt nytt för mig att arbeta i någons hem, men jag har inte upplevt det som jobbigt varken på det förra stället eller där jag är nu. Men jag tänker alltid på att jag är i någon annans hem och att jag måste visa hänsyn. (05) (06) (07) (08)

När jag började min anställning hos den autistiska mannen så fick jag en introduktion. Den gick till som så att jag först träffade min chef på hennes kontor. Där gick vi igenom lite allmän information om de regler och villkor som gäller. Samt att information om brukaren lämnades ut, till exempel sånt om hur hans liv ser ut och vilka sjukdomar han har. Sedan åkte jag och min chef tillsammans hem till brukaren för att hälsa på och träffa några av mina arbetskompisar. Några dagar senare fick jag gå en kurs i lyftteknik, för att lära mig grunderna i hur vissa liftar fungerar, vi fick testa på de olika hjälpmedlen för att se hur det kändes. Efter detta började jag gå bredvid en kollega för att lära mig hur arbetsuppgifterna utfördes. Detta gjorde jag tre kvällar och tre dagar och sedan var jag redo att börja arbeta. Det var mycket att ta in och lära och då min brukare är autistisk är det väldigt viktigt att jobba efter fasta rutiner. Dessa tog ett tag för mig att lära, men då vi alltid har dubbelbemanning utom på nätterna så kunde jag i början prata med mina kollegor så att jag gjorde arbetsuppgifterna på rätt sätt. (09) (10) (11) (12) (13)

Jag fick även en introduktion i ett speciellt arbetsätt som används i gruppen, då brukaren i perioder är väldigt utåtagerande. Det handlar mycket om att inte ge brukaren en möjlighet till att träffa mig när han försöker sparkas och slåss. Detta gör vi genom att antingen jobba långt i från honom eller så jobbar vi väldigt nära honom och att vi hellre tar ett steg bakåt än framåt. Det är ovanligt att jobba på detta sätt då vi människor gärna jobbar på ett lagom avstånd, där det är lätt att sparka till eller slåss. Det tog ett tag innan jag blev van att arbeta på detta sätt och mina kollegor får ibland påminna mig samt att vi har en ständig diskussion kring detta arbetsätt i arbetsgruppen. (14)

Då mitt jobb är rätt krävande är jag glad att jag inte jobbar heltid, min sysselsättning ligger nu på 75 % vilket jag är nöjd med. Jag arbetar på morgnarna, kvällarna, nätterna och varannan helg. En sak som är lite tråkigt är att vi har två helglag och det blir så att jag jobbar väldigt lite med det andra helglagets personal. Det är lite tråkigt för jag vill ju lära känna de andra och sen är det ju risk att det kan bli konflikter kring detta också. Att man liksom tänker vår helg och deras helg och att detta inte stärker gruppen utan tvärtom. Vi jobbar helt enkelt för lite med varandra, det hade varit kul att få jobba med andra ibland för att utvecklas. Sen är det ju också

viktigt att vi alla gör likadant och då kan det ju vara bra om man jobbar med alla för att se så man verkligen gör det, man kan ju tro att man gör på samma sätt men egentligen gör man det inte alls. Eftersom jag jobbar natt går många arbetstimmar där, detta gör att mina dagpass blir kortare vilket, påverkar mitt sätt att agera mot brukaren. Mitt tålamod blir bättre och jag känner att jag orkar med brukaren då mina arbetskamrater inte orkar. Till exempel på eftermiddagspasset, då börjar jag klockan 16.00 däremot har den som jag ska arbeta med börjat klockan 14.00. Den personen har redan jobbat med brukaren i två timmar, så kommer jag med ny energi och då är det klart att jag orkar ta över arbetet med honom. Det är ju också bra att man tänker på att när man kommer så om ens arbetskompis är på lite dåligt humör behöver ju inte det vara personligt mot mig utan det kan ju vara att det har varit väldigt tufft tidigare på dagen. (15) (16) (17) (18) (19)

Just nu går jag på en PAN- anställning, detta upplever jag som väldigt osäkert, då jag när som helst kan förlora mitt jobb, eftersom jag är anställd av brukaren. Därför ska jag, för att få en fastanställning, påbörja en utbildning till undersköterska på distans. Detta tycker jag är en bra lösning då jag har många lediga dagar där jag både kan plugga och närvara vid lektioner. (20)

En annan sak som hjälpt mig i arbetet är de många föreläsningar som min arbetsledare ordnar, dessa har varit mycket lärorika och av varierat slag. Det har varit allt ifrån sexual- till kommunikationskurser samt kurser om vad man får och inte får göra som personlig assistent, samt en kurs som hette att bemöta och bemötas. En annan sak som skulle vara både intressant och lärorikt att gå och som jag även har kollat upp utbudet på är kurser om autism på högskolan, men detta är något jag får vänta med tills jag är färdig undersköterska. (21) (22) (23) (24)

Våra arbetsplatsträffar är något som ger hela vår arbetsgrupp hjälp och stöd. På en sex veckors period har vi tre möten varav chefen är med på två av dessa. Brukaren är inte med på träffarna, men ibland kan gode man vara med för att få en inblick i vad som händer eller för att kommentera och informera om något. Jag tycker vi har tillräckligt många träffar och ett tag kändes det som att vi inte kom någon vart att vi bara satt av tiden. Det var då chefen började

med att bara vara med på två av våra tre möten och att vi själva höll i ett. På detta möte tar vi upp sådant som vi inte tycker att chefen behöver veta. Till exempel kan det vara något man vill säga till en kollega som man inte vill att chefen ska veta utan att jag vill ta det själv med min kollega först. Man är ju som kompisar och då vill man inte springa till chefen med allt. Vi kan även hitta på nya arbetsuppgifter till brukaren, så som nya arbetsbord. På mötena där chefen är med upplever jag att vi får ett stort stöd från henne, då hon har mycket kunskaper om autism och kan ge oss råd och stöd i hur vi ska arbeta med honom. Hon är även ett stort stöd då vår brukare är inne i en jobbig period. Hon förstår hur det är att jobba med honom då hon själv har arbetat med honom och gör allt hon kan för att hjälpa oss. Vi kan när som helst ringa henne och hon hjälper oss att kontakta läkaren för att råd fråga om hans medicinering. Vi har arbetat fram en plan på hur vi ska arbeta när han kommer till en dålig period, att vi då försöker använder oss av samma rutiner för att få ner honom i varv. (25) (26) (27) (28)

Det är även viktigt att vi arbetskollegor har ett stöd i varandra och det tycker jag att vi har. Det är ju egentligen bara vi som vet hur det är å jobba med just den här brukaren och vi ger varandra stöd på många olika sätt. Jag brukar säga att vi är som en liten familj, vi är väldigt öppna mot varandra. Är den som jag jobbar med väldigt trött kan jag låta den vila lite medan jag hjälper brukaren och tvärtom. Vi kan säga både positiva och negativa saker till varandra. Till exempel att sockerkakan du har bakat var god eller glöm nu inte att diska idag också, när jag kom igår hade du inte gjort det å det är inte så kul å komma in till det. Men då detta upplevs som svårt för många har vi sagt att detta är något som vi måste jobba mer med, vi måste bli mer öppna mot varandra och våga ge kritik men även mera positiva kommentarer. Om man gör detta blir det mycket bättre stämning i gruppen, man går direkt till den det berör och pratar med den istället för att gå och prata bakom ryggar på varandra. (29) (30) (31) (32) (33)

Vi är också duktiga på att informera varandra om det har hänt något med brukaren. Om vi har bestämt något nytt eller om vi har hittat något nytt arbetsätt som fungerar bra i en viss situation. Vi skriver ner detta i vår lilla dagbok som alla ska läsa innan de påbörjar sitt pass. Detta är viktigt att vi gör eftersom brukarens anhörig vill att alla ska veta vad som ska göras och vad som är bestämt. (34) (35)

Vi har överrapportering när vi avslutar ett pass och då vi har dubbelbemanning kan vi inte vara alla fyra assistenter i hans lägenhet samtidigt, det blir helt enkelt för trångt och vår brukare blir orolig. Vi gör så att en av oss som har jobbat går ut i personalens utrymmen och överrapporterar där till en av de nya som ska börja jobba medans den andra som ska gå av sitt pass tar överrapporteringen med den andra som ska börja i lägenheten. Vi är alltid ärliga vid rapporteringen och berättar hur brukarens humör har varit och hur det är nu. Sedan går vi som jobbat hem och dom andra börjar jobba utan att behöva tänka på det som hänt tidigare under dagen. (36) (37)

När vi väl har börjat jobba ligger allt vårt fokus på brukaren, vi försöker prata så lite som möjligt med varandra om de uppgifter som ska göras. Nu när jag har varit där ett tag går alla arbetsuppgifter på rutin och då jag oftast jobbar med samma arbetskollegor så har vi blivit inkörda på hur vi funkar ihop och hur vi vill utföra det som brukaren behöver. Vi går alltid omlott. Om det till exempel är på morgonen så går den ena med brukaren in i badrummet medans den andra bäddar sängen och lägger fram kläder. När jag började jobba hos min brukare blev det naturligtvis mer prat innan vi hade jobbat ihop oss. Det är alltid vi två som jobbar som bestämmer och kommer överens om arbetsfördelningen. Men vi har rutiner att gå efter, och våra arbetsuppgifter är tydligt utformade. Vi får reda på dem från brukarens gode man, chef samt att vi i personalen har stor frihet och komma med egna förslag på vad vi tycker brukaren behöver. (38) (39) (40) (41)

Vi har en stor frihet att själva lägga upp dagens aktiviteter efter brukarens humör. Det jag upplever som en väldigt stor frihet är att vi nu på sommaren kan vara ute mycket, sitta i trädgården och så. Vi åker ofta till badbryggan där vi kan ligga och plaska fötter och händer i vattnet det tycker jag är jättemysigt och det är verkligen frihet för mig. Det är lite jobbigare på vintern för då finns det mindre att göra. Jag tycker även att mitt arbete är mycket meningsfullt då jag får göra en annan persons liv så bra som möjligt. Jag trivs jättebra med mitt yrke och det känns som att jag har hamnat på rätt ställe, jag kan inte tänka mig att jobba med någonting annat. Då jag har hittat mitt ställe så ser jag inte på yrket som ett genomgångsyrke utan det är ett riktigt jobb, verkligen någonting som jag kan rekommendera. (42) (43) (44) (45) (46) (47) (47A) (48)

Det som jag upplever som jobbigt är de perioder då brukaren är väldigt utåtagerande. Det är psykiskt påfrestande och inte veta hur dagen kommer att se ut och vilket humör han är på. När han är i sina dåliga perioder kan vi inte utnyttja dom gemensamhetsutrymmena som finns i anslutning till hans lägenhet. Det blir då väldigt jobbigt och veta att man ska va i ett sånt litet utrymme en hel dag tillsammans med honom. Det är ju dels på grund av hans utåtagerande som vi har dubbelbemanning så att om jag känner att jag absolut inte orkar så kan jag gå undan fem minuter och samla krafter. Det är ju bra då att vi är så öppna som vi är mot varandra så man känner att man vågar säga till om att jag behöver fem minuter och att den andra då är snäll och ger en dem. Man kan ju själv sätta sig in i den andres situation och vet att fem minuter kan göra jättemycket. Men jag orkar med dessa stunder ändå för jag vet att vi snart kan göra något kul ihop. (49) (50) (51)

En annan sak som gör att jag orkar med de jobbiga perioderna är att jag känner att jag verkligen kan koppla av när jag är ledig, jag går inte och tänker på det som hänt under dagen jag kan släppa mina tankar på brukaren. Emellertid kan jag ha lite svårt att släppa jobbet på fritiden när det har uppstått en konflikt i arbetsgruppen. Men dessa lyckas vi alltid lösa, om det skulle behövas kan vi även få hjälp utifrån från en handledare och liknande. Jag trivs mycket bra med mitt yrke, som jag sa innan betyder friheten mycket för mig även det att jag kan planera upp dagen efter mitt och brukarens humör. Jag tycker tiden går fort och jag kan inte förstå att jag har varit här i fyra år. (52) (53) (54) (55) (56)

Berättelse 2

Hej, jag heter Titti jag är 23 år och utbildad undersköterska. Jag har tidigare jobbat inom hemtjänst och gruppboende. Men just nu jobbar jag som personlig assistent hos en kvinna som på grund av en stroke är funktionshindrad och har ett multihandikapp. Jag har varit assistent hos den här brukaren i fyra år. Då jag har jobbat i hemtjänsten har jag en liten vana av att arbeta i någons hem, men trots denna erfarenheten kändes det konstigt att vara hemma hos en och samma person hela tiden. De var svårt i början innan vi lärde känna varandra och kunde lita på varandra. Men nu känner vi varandra och jag upplever det inte som jobbigt att

vara i någons hem. Nu följer jag bara en persons rutiner i stället för som det var i hemtjänsten där alla har olika rutiner. Det var också jobbigt i början att gå i hennes köksskåp och rota i hennes grejer men nu tänker jag absolut inte så, jag gör bara mitt jobb. (1) (2) (3) (4) (5)

Det var också jobbigt i början med gode mannen, då hon hade svårt att lita på mig och släppa kontrollen över mitt arbetssätt med brukaren. Men nu när hon känner mig lite mer så fungerar det bra. Jag får mer och mer frihet och vår relation har blivit bra, hon har väl vant sig vid min närvaro och känner att hon kan lita på mig. Då anhörig har svårt för nya personer är det alltid jobbigt när vikarier måste sättas in eller om någon ska ny anställas. Vi har lite svårt att få in vikarier. Eftersom vi inte är sjuka så ofta så blir det lätt så att de vikarier vi har inskolade har glömt bort vad som ska göras när de väl kommer. Eller att de tackar nej redan när vi ringer för att de känner sig osäkra på vad som ska göras och att de känner att det är för mycket att hålla reda på vad gäller mediciner. (6) (7) (8) (9) (10) (11)

Något som är bra är att hennes lägenhet är handikappsanpassad och att hjälpmedel finns vilket underlättar för mig i mitt dagliga arbete. Dock kan det bli lite trångt i badrummet då toaletten är intryckt i ett hörn. Vilket gör att jag känner smärta i min höft när jag hjälper henne att förflytta sig från rullstol till toastolen. Ett annat problem är att brukaren röker men då det finns luftrenare i vardagsrummet så får hon röka där eller utomhus, så det är inget som stör mig, förutom det att mina kläder luktar rök. Jag tycker det kan vara lite jobbigt ibland då vi inte har några raster. Oftast så har jag långa arbetspass och att då inte kunna ta ut någon rast kan vara lite tröttande. Men när brukaren behöver vila så passar jag ibland på att vila mig jag också. När jag berättade för brukaren att jag hade hund blev hon jätte glad och bad mig ta med den på nästa arbetspass, de två fann varandra direkt och sedan den dagen är hunden ett bestående inslag i veckoplaneringen både som samtalsämne och aktivitet. (12) (13) (14) (15) (16)

Vi har arbetsplatsträff en gång i månaden och eftersom vi inte har dubbelbemanning är detta enda gången som vi arbetskollegor träffas. Fastän vi träffas så sällan har vi ändå bra arbetsrelationer. Vi stödjer varandra genom att vi ringer till varandra när det är något speciellt

vi behöver prata om eller överrapportera. Vi har ju även möjligheten att ventilera det som hänt under våra arbetspass på arbetsplatsträffen, vilket är skönt då vi inte kan göra detta under arbetstid då vi är själva. Det är bra stämning på våra möten och ibland hittar vi på något roligt och vi fikar ofta. Ibland är brukaren med på mötet och ibland är chefen med. När chefen är där upplever jag att vi kan ventilera med henne och att hon ger oss ett stöd, men annars kan hon vara lite svår att nå. (17) (18) (19)

Jag arbetar heltid och mina arbetspass ligger på både morgnar, kvällar och helger. Jag är nöjd med både min sysselsättningsgrad och mina arbetstider, dock har jag delade dagar ibland, vilket jag inte tycker så mycket om. Det kan även vara lite tråkigt ibland att jobba helg då jag kan missa något roligt som händer. Sen kan det vara lite jobbigt att arbeta långa pass, då det händer mycket aktiviteter, men då jag är klar med ett sådant pass blir jag ju flera heldagars ledig. Fastän det är jobbigt med långa pass tycker jag det är bra för då får jag mer sammanhållen ledig tid till att hitta på saker och ladda om batterierna. (20) (21) (22)

Som jag sa i början har jag en utbildning till undersköterska och då denna är avslutad rätt så nyligen så är jag väldigt trött på skolan och jag känner att jag just nu inte orkar fortbilda mig något förutom de kurser och föreläsningar jag går på med jobbet. Jag tycker att jag klarar mig bra med den kunskapen jag har för att klara av de uppgifter som finns hos brukaren. Brukaren kan ju även tala för sig själv och vet vad hon vill så jag behöver ju inga speciella kunskaper i hur jag ska kommunicera med henne. (23) (24)

Relationen som jag och min brukare har är väldigt lättsam, vi små tjabbar ofta på skoj och vi är ärliga mot varandra. Jag tycker jag har ett meningsfullt arbete då jag får tillbaks mycket av brukaren samt att jag har lärt mig otroligt mycket. Min blyghet har även försvunnit då jag har varit tvungen att ta egna initiativ. (25) (26)

Då brukaren själv kan föra fram sin talan var det mest hon som skötte min introduktion när jag började. Jag hade först ett litet samtal med chefen men sen var det brukaren tillsammans

med en av mina arbetskamrater som visade mig hur hon ville ha arbetsuppgifterna utförda. Det var skönt i början och veta att brukaren kunde berätta för mig hur en viss arbetsuppgift skulle utföras om jag hade glömt det. (27) (28)

Vi har en bra arbetsfördelning tycker jag, det är ju först och främst brukaren som bestämmer hur den ser ut. Sedan har vi ett veckoschema som vi går efter så vi ser att allt blir gjort t.ex. städ och aktiviteter. Brukaren sammanställer själv ett schema över veckans måltider som vi sedan följer. Vi har även en liten bok som vi använder oss av för ibland kan det bli så att man inte hinner med det som står på dagens schema, men då skriver man bara det i boken så kanske personen som kommer efter mig hinner göra uppgiften istället. Vi har ju självklart våra rutiner och jag är sån som hellre gör saken själv än att be någon annan göra den så jag vet att den verkligen blir utförd. (29) (30) (31) (32)

Anhöriga till brukaren kan också komma med kommentarer till våra arbetsuppgifter. Här kan det ibland bli lite problem med att både anhörig och brukaren ringer hem till mig. Men då är jag tydlig i detta och förklara att det inte funkar för mig, utan vill de prata med mig får de göra det på arbetstid, vilket både anhöriga och brukare förstår. Men jag har dragit en gräns här. Jag har även fått dra en gräns med hur mycket jag berättar för min brukare, jag vill inte delge hela mitt privatliv. Brukaren är diabetiker så därför får jag även dra gränser när det gäller brukarens kost för att hon ska må bra. (33) (34) (35) (36)

Den första tiden hos brukaren hade jag väldigt svårt att släppa jobbet på fritiden och kunde inte tänka på något annat. Jag kunde till och med drömma om henne på natten, att jag glömde henne någonstans och gick ifrån henne. Men nu har jag inga problem med att koppla av på min lediga tid. (37)

När jag berättar för människor vad jag jobbar med så har jag fått lite olika reaktioner. Vissa människor förstår inte vad mitt yrke innebär och då brukar jag förklara för dem. En del tycker att yrket är lågt betalt och att det har en dålig status. Detta håller jag inte med om utan jag

tycker att det är ett svårt jobb med mycket stort ansvar som borde få en högre status. Den positiva kommentaren jag har fått är det att de tycker att jag passar att arbeta med människor och att jag är en vårdande människa. Jag trivs jättebra med mitt jobb och jag tror att jag kommer att arbeta som personlig assistent även om ett år. Men ibland tittar jag lite efter andra jobb men det är bara för att se vilka möjligheter det finns. (38) (39) (40) (41)

Jag upplever en väldigt stor frihet i mitt arbete, ett till exempel är att brukaren går på arbetsträning och det tycker vi är frihetsträning. Eftersom vi båda kommer ut, brukaren blir starkare, det är hjälp för oss båda i vardagsarbetet och vi lär känna nya människor, både funktionshindrade och personliga assistenter. Träningen kan exempelvis bestå av rullstolsdans eller simning. Vi går även på matlagningskurser ihop vilket vi båda tycker är mycket kul. Brukaren ger mig även frihet bland annat genom att jag får åka och handla själv. Jag arbetar ju själv men det tycker jag bara är skönt för då kan jag koncentrera mig på brukaren. Dock kan det vara lite jobbigt ibland då jag saknar någon arbetskamrat att prata med, men då var det ju som jag sa innan att vi kollegor kan ringa varandra eller så pratar vi om det på arbetsplatsträffen. Jag trivs väldigt bra i mitt yrke jag har hittat något jag trivs med och som jag känner är väldigt utvecklande. (42) (43) (44) (45) (46)

Berättelse 3

Hej! Jag är personlig assistent och mitt namn är Carro, jag är 34 år. Jag har jobbat i 8 år inom detta yrket och jag har varit hos olika brukare. Hur hamnade jag då inom detta yrket? När jag gick på gymnasiet så skulle vi ut på praktik, jag hamnade på en förskola för handikappade barn. Där fanns en cp-skadad kille på två år och vi fattade tycke för varandra. Jag började då som barnvakt hos den här lilla killen. Efter ett tag fick jag en anställning som personlig assistent några timmar i veckan, eftersom jag fortfarande pluggade. Föräldrarna var nöjda med min arbetsinsats och ville snart att jag skulle jobba mer än vad jag redan gjorde. De ville bland annat att jag skulle passa hans lilla syster också. I början ställde jag upp för att vara snäll, men då jag fortfarande pluggade blev det för mycket. Jag fick cykla till dem direkt efter skolan, tog hand om honom, fick plugga när han sov. Han vaknade ofta under natten så varken han eller jag sov något vidare. På morgonen var jag mycket trött men det va bara till

att gå upp göra oss klara för dagen och jag fick cykla tillbaka till skolan. Till slut blev det för jobbigt och jag kände mig som deras lilla husmor. Jag sökte till en utbildning som personlig assistent på folk högskola och när jag kom in på denna blev jag jätte glad för jag ville ha en utbildning. Dock tyckte jag att det var lite tråkigt att behöva sluta hos den här lilla killen, då jag faktiskt trivdes hos honom. (01) (02) (03) (04)

När jag hade läst halva tiden fick jag reda på att utbildningen bara accepterades av vissa arbetsgivare. Fast att jag inte blev så glad över detta så läste jag färdigt utbildningen ändå och jag ser mig själv som utbildad personlig assistent. Efter min utbildningstid så började jag arbeta på ett gruppboende för autister samt dagligverksamhet. Här jobbade jag mycket med en autistisk kille. När han sedan blev beviljad eget boende och personlig assistans valde jag att följa med honom och blev då HÖK anställd personlig assistent. Pågrund av att jag följde med från hans gamla boende behövde jag ingen introduktion, jag kände brukaren så pass att jag var redo att börja arbeta med en gång. (05) (06)

Det var bara jag och en till som följde med brukaren all annan personal kring brukaren var ny. Då det är viktigt med rutiner var det svårt för den nya personalen i början och jag erbjöd mig då att ta emot telefonsamtal med frågor för att stötta mina nya arbetskamrater. Jag märkte dock efter ett tag att mina arbetskamrater kunde ringa hem till mig flera gånger per dag och sedan vi började på det nya stället hade det inte gått en dag utan att någon ringde mig. Det var inte längre hållbart utan jag bad dem sluta och efter det har det fungerat bra. Mina kollegor och jag har inte haft några andra stora problem med fördelningen av arbetsuppgifter eller samarbetet på jobbet och vi kan alltid diskutera om det är något särskilt som ska planeras. Det förekommer ingen avundsjuka mellan oss vad gäller våra olika relationer till brukaren, det är skönt. (07) (08)

Då vi inte har dubbelbemanning sköter vi kommunikationen mellan oss kollegor genom att vi skriver i en bok. Detta kommunikations sätt fungerar bra och den viktiga informationen kommer fram. Jag var tidigare anställd hos en brukare som inte ville att vi kollegor skulle prata med varandra, detta gällde framför allt när man slutade sitt pass och någon annan

kollega kom. Vi fick inte berätta om någonting som hade hänt under vårt pass, vi fick inte ens säga att jag har damsugit du kan väl torka golvet. Brukaren var normalbegåvad och hade fullt tal, hon ville därför sköta överrapporteringen själv. Jag upplevde det som väldigt oartigt att inte prata med mina kollegor, men jag accepterade hennes vilja. (09)

Vi har vissa ansvarsområden som vi ska sköta, och vi har tillsammans med godemannen bestämt denna uppdelning. Det dagliga arbetet blir automatiskt fördelat då det är vissa sysslor som ska göras vissa dagar, så beroende på vilken dag jag arbetar bestäms mina sysslor utifrån det. Jag upplever det dock som att alla gör lika mycket och skulle jag vilja göra någonting som inte står på schemat till exempel baka kan jag göra detta om tiden tillåter. Så även att det finns vissa uppgifter som ska göras efter vissa rutiner, har jag en stor frihet att utöver detta hitta på andra aktiviteter. Men självklart måste tänka på vilket humör min brukare är på. Om han tex tidigare på dagen har varit iväg på dagcentret så brukar han vara trött när han kommer hem och då kanske det inte är jättebra om jag drar iväg honom på en krävande aktivitet. (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16)

Jag tycker mina arbetsuppgifter är mycket tydliga. Eftersom brukaren har bott själv så pass länge och fått hjälp av oss assistenter är det vi som känner honom bäst och vet vad han behöver. Det är vi assistenter som i första hand bestämmer vilka arbetsuppgifter vi ska utföra tillsammans med brukaren, i början innan vi kände varandra så bra så lyssnade vi mycket på hans anhöriga för att få tips och idéer. Anhöriga ger oss väldigt stor frihet att lägga upp hans liv som vi vill efter de ramar som blivit uppsatta där det står i stora drag vad hans liv och vardag ska bestå av. (17) (18)

Jag arbetar ju själv med min brukare men det är inga problem. Jag uppfattar inte det som jobbigt utan jag tycker det är skönt att kunna koncentrera mig på brukaren och göra det som han och jag vill. Jag tycker det är helt okey att jobba hemma hos någon och detta tror jag beror på att vi har en sådan bra relation till brukarens anhöriga. Vi har väldigt fria tyglar och godemannen låter oss sköta hushållet som vi själva önskar. Det finns alltid någonting vi kan syssla med. Till exempel om jag skulle se att ett av fönstren är väldigt smutsigt så kan jag lätt

gå och putsa det. Men hos en av de tidigare brukarna som jag har arbetat hos var det skillnad. Där var det jobbigt att jobba i någons hem, för där var mamman hemma och det kändes då konstigt att gå i hennes köksskåp och plocka fram fika till hennes barn när hon var där. Jag tror att jag upplevde det extra jobbigt eftersom jag var så ung och inte hade mycket erfarenheter. (19) (20) (21) (22)

Jag upplever mitt jobb som väldigt meningsfullt, jag gör ju så att brukaren kan bo hemma, annars hade han fått bo på en institution. Jag upplever det som väldigt tacksamt att det är en människa som behöver mig. Eftersom jag ser mitt arbete som meningsfullt ser jag ingen anledning att söka mig här ifrån, jag är absolut här för att stanna. Däremot när jag var yngre kände jag att jag kunnat tänka mig att pröva något annat yrke, men det blev bara att jag bytte brukare. (23) (24)

Då jag känner min brukare väl och jag har en bra utbildning i botten känner jag inte att jag saknar någon kunskap för att klara mitt yrke. Det hade varit kul att läsa nånting inom psykiatri för jag tror att jag kan ha nytta av när det gäller arbetet med autistiska. Även om jag inte känner att jag behöver någon fortbildning just nu, så upplever jag handledningen som vi har börjat få den senaste tiden som utvecklande. På handledningen kommer det en person utifrån som ger oss stöd både vad gäller brukaren och nya arbetssätt med honom samt om det är någonting inom arbetsgruppen som vi behöver diskutera. Handledningen får vi i samband med våra arbetsplatsträffar. (25) (26)

Vi har arbetsplatsträffar två gånger på sex veckor, i början saknades rutin på mötestider och vi träffades inte så ofta men detta har nu blivit bättre. Chefen är inte alltid med på mötet men när hon väl är där så ger hon oss information och vi kan ta upp det vi undrar över så hon kan ta reda på det och föra det vidare. Dock upplever jag det ibland som att information inte kommer fram. Min chef är chef för två andra arbetsgrupper och vi tre arbetsgrupper delar lokaler, varje brukare har sin egen lägenhet och egna assistenter men vissa utrymmen är gemensamma och

det är just informationen som gäller dessa utrymmen som ibland inte kommer fram till alla berörda assistenter. (27) (28) (29) (30) (31) (32)

Jag trivs väldigt bra med mitt arbete och därför är jag glad att jag arbetar 90 %. Jag skulle kunna tänka mig att jobba heltid eftersom jag trivs så bra och för att höja min inkomst. Jag arbetar just nu dagtid, kvällar och varannan helg. Jag tror att jag hade orkat jobba heltid då jag inte hade fått fler dagar utan längre arbetsdagar, mina sju till ett dagar hade istället blivit sju till tre dagar. Att jobba hos någon annan brukare skulle inte kännas fel dessa tio procenten för att kunna komma upp i heltid. (33) (34) (35)

Jag upplever min arbetsmiljö som väldigt bra. Men jag tror att man måste vara på ett speciellt sätt som människa för att klara av de utmaningar som finns. Till exempel kunna göra sånt som man inte tycker om eller kan, men som brukaren vill att man ska göra. Det kan till exempel vara att man ska lära sig ett annat språk för att brukarens anhöriga talar det. Det är en knepig relation, just det här är man en kompis eller är man en hjälpgivare. Man måste sätta vissa gränser, både mot ens egna privatliv att man inte berättar vad som helst och att man inte vill att brukaren och dens anhöriga hör av sig på ens lediga tid. Men att man måste sätta denna gräns på ett bra sätt så att stämningen inte blir ansträngd. Hur ska man bemöta brukarens familj, hur vet jag vad jag ska göra och vad kan jag förvänta mig eller kräva att resten av familjen gör, jag är ju bara assistent åt en i familjen. Det som jag kan tycka är lite dumt med min arbetsmiljö är att vi inte har några raster där vi kan komma undan å vara lite ifred. Vi har bara matuppehåll så vi får äta när det passar. Jag brukar äta tillsammans med min brukare för att han ska vara lugn och det känna mest naturligt så. (36) (37) (38) (39) (40)

Det kan även kännas lite osäkert ibland när min brukare ska åka iväg och rida. Man kan ju få en sparka eller bli trampad på av hästen. Och det dumma är att det finns inga hjälpmedel så att brukaren ska kunna ta sig upp på hästen utan jag får lyfta upp honom vilket kan vara tungt. Jag upplever det som att man som personlig assistent måste vara väldigt flexibel och kunna

många olika saker. Det är bra att det finns personalutrymme i anslutning till brukarens bostad som kan nyttjas med personalkök och personaltoalett. Jag tycker mycket om att kunna gå runt å pynta och pussla i hans hem och jag tror att om man tycker om att vara hemma och göra dom sysslor som finns där tycker man om att jobba som personlig assistent. Brukaren tycker väldigt mycket om djur och hans anhöriga har sagt att om vi känner någon med djur får gärna ta med honom dit, vilket är roligt för det visar på att anhöriga ger oss stor frihet. (41) (42) (43) (44)

Jag upplever det som att jag har en väldigt bra relation både till brukaren och hans anhöriga. Därför kan det ibland vara lite svårt att släppa jobbet på min lediga tid om det har hänt brukaren något. Att han till exempel ligger på sjukhus. Jag tror att det kan vara bra att byta brukare ibland just för att man inte ska komma varandra allt för nära. (45) (46)

De reaktioner jag har fått på mitt yrke är mest från de kollegor jag hade på mitt gamla jobb som också jobbade med denna person. De frågar ofta hur jag fortfarande orkar, men jag orkar och jag trivs väldigt bra. Och en del har undrat om det här att jag gör samma saker som hemma, men jag tycker om det pyssliga så det gör jag gärna. (47)

Jag upplever mitt jobb som väldigt positivt, speciellt den här friheten som finns att kunna lägga upp min och brukarens dag. Jag uppskattar även min goda relation till brukaren och anhöriga. Jag tycker det är skönt att vara ledig en dag mitt i veckan för då har jag en vardag helt för mig själv. (48)

Ni kanske undrar hur jag kan kommunicera med brukaren, jag kan säga att det tog ett bra tag innan vi lärde känna varandra och kunde läsa av varandra. Men om han reser sig så vet jag nu precis vad han vill. Jag kan om jag vill ta kontakt med honom, men då gäller det att han inte är så långt inne i sin autism, jag vill inte tränga mig på för då blir han bara på dåligt humör. Vi använder oss även av bilder för att kommunicera. Vi sätter upp några bilder på en speciell tavla som visar vad han ska göra. Det kan till exempel vara att han ska gå på toa, tvätta

händer, dricka ett glas saft och sedan ska vi åka bil. Han älskar åka bil, så därför brukar han fuska och ta bilbilden innan dom andra. Det är viktigt att de tre första och tre sista bilderna varje dag alltid är samma. Ibland har han fritid, han kan då gå bort till skåpet där vi har bilderna och välja en aktivitet han vill göra. Så han kan även visa sin vilja. (49)

Berättelse 4

Hej jag kallas för Nina och jag ska nu berätta lite för dig om mina tankar och erfarenheter kring att arbeta som personlig assistent. Jag är 39 år och utbildad undersköterska.

Jag har under mina tio år som personlig assistent varit hos många olika brukare tillexempel har jag varit hos två psykiskt sjuka kvinnor och två olika par. I det ena paret hade båda personerna assistans och i det andra paret var det endast kvinnan som hade assistans.

Det paret där både mannen och kvinnan hade assistans märkte jag väldigt tydligt det här att man ska finnas men ändå inte och att man ska behjälplig men inte lägga sig i och ta över. Paret kunde bråka och diskutera och ibland tyckte jag ju någonting om det som sades för det gör man ju. Men då jag inte hade med det och göra så fick jag ju stänga av det. Jag fick lära mig och backa och tänka att jag inte hade någon rättighet att lägga mig i deras liv. Och det här att när det kommer besök är det ju inte jag som ska ha trevligt utan paret som får besöket. Jag brukar faktiskt göra som så när jag följer med brukaren när den ska träffa någon kompis så frågar jag hur den vill att jag ska göra. Om jag ska vara med eller om jag ska sitta en bit bort men ändå vara tillgänglig om min hjälp skulle behövas. Ibland erbjöd jag mig att sätta mig vid ett annat bord när vi var på ett café till exempel. Och då sa jag det att i det här läget behöver du inte vara trevlig mot mig och känna att du är taskig om du vill vara själv med din kompis, för jag har ju mina kompisar jag träffar när jag är ledig. (01) (02)

Jag har också varit på ett ställe där jag upplevde vissa långpass som jobbiga. Jag tyckte det ibland kunde bli väldigt drygt när jag jobbade länge på eftermiddagen. Om brukaren hade haft många aktiviteter på dagen var han trött på eftermiddagen och behövde vila, det blev då att jag bara satt av tiden vilket var tråkigt och det kändes inte kul. (03)

Detta upplevde jag även när jag jobbade hos en annan brukare som hade ett väldigt aktivt liv med mycket möten och föreläsningar. Ibland passade det inte att jag var närvarande just under föreläsningarna, men att min hjälp behövdes innan och efter. Det blev då mycket väntan i korridorerna för mig vilket var tråkigt. Men det gånger jag fick vara med på hans möten och föreläsningar var jobbet hos denna brukare mycket givande och lärorikt. (04)

Jobbet hos en av kvinnorna som var psykiskt sjuk var det värsta stället jag har varit på. Det var tur att jag hade livserfarenhet så jag kunde svälja visa saker och ting som hände där. Vi som arbetade hos damen var verkligen utlämnade men vi kunde ringa och prata igenom det som hände med varandra. Jag är en sådan person som tycker att människor är unika och intressanta och jag försöker plocka fram det positiva hos dem. Men där fick jag bland annat höra många svordomar och det var inte lätt men jag hade en taktik som fungerade för mig. Jag cyklade en extra runda när jag skulle hem för att bearbeta det jag varit med om under dagen. Fastän detta var jobbigt så trivdes jag och jag stannade hos brukaren tills hon dog. (05) (06) (07)

Hos den andra psykiskt sjuka kvinnan fick jag tänka på vad jag sa, hon kunde bli fruktansvärt arg, med raseriutbrott. Och jag fick då ducka för allt ifrån flygande termosar till soffbord. (08)

Jag blev även väldigt insatt i en familj, där jag var assistent åt en kvinna. Jag var med på kalas och midsommarfirande och jag hade till och med koll på vilka storlekar hennes barnbarn hade i kläder. Jag kan känna att man som personlig assistent ibland blir väldigt involverad i vissa privata grejer. Jag kände mig som en familjemedlem. Jag tror man måste bjuda lite på sig

själv för att arbetet ska bli bra, förutsatt att man då hittar någon som man trivs med, jag tror detta är ett sådant yrke där man automatiskt blir involverad. (09)

Just nu jobbar jag 85 % hos en multihandikappad man. Den här mannen är väldigt aktiv, han tycker mycket om att spela kort, både med mig och med sin dator, detta tränar hans hjärna. Han har även många aktiviteter under veckorna där vi har dubbelbemanning. En sådan aktivitet kan till exempel vara simning eller att vi åker och handlar någonstans. Men skulle brukaren vara väldigt trött någon dag så blir det att vi lika gärna kan sitta hemma och kolla på en film ihop och ha en liten mysdag. Annars är det ensamarbete vilket jag tycker är skönt, för jag kan då göra arbetsuppgifterna när jag själv vill och skulle jag vilja göra något extra går det bra. Jag är nöjd med mina 85 %, jag tror det är en lagom procent, jag hade nog inte orkat med mer. (10) (11) (12) (13) (14)

Ett tag var det väldigt stressigt, jag kände det som att jag hade lite tid på mig att utföra mina sysslor. Jag och godemannen gick därför till rätten för att överklaga de beviljade timmarna. Jag hade klockat vissa arbetsuppgifter för att kunna visa på hur lång tid det egentligen tog. Till exempel hade han blivit beviljad tio minuter på ett toalett besök men när jag klockade så tog det tjugo minuter. Rätten gick på vår linje och beviljade fler timmar. (15)

Jag trivs verkligen som personlig assistent, jag tycker att jag har ett väldigt meningsfullt arbete. Då menar jag att jag gör något meningsfullt med brukarens liv och att han kan leva lika aktivt som innan. Det kan dock vara lite svårt med aktiviteter på vintern, det är lite lättare på sommaren då vädret blir bättre. Man får se sig som brukarens armar och ben, att man är dens förlängning i de uppgifter brukaren inte kan göra själv och man får hela tiden tänka att man gör det för en annan person. (16) (17) (18)

Eftersom det är så mycket man ska lära sig och hålla reda på så måste man ha varit hos samma brukare en längre tid. Det begärs av mig att jag ska kunna mycket och det hade inte gått om jag inte hade varit där en längre tid. Jag tror inte att det är så bra att man är hos

samma brukare alltför länge, det blir lätt att man blir rutinmässig och inte vågar testa något nytt som till exempel ett nytt arbetssätt eller en ny aktivitet. Det är något som märks då man tar in en ny vikarie, då säger man nej så brukar vi inte göra men så märker man att det funkade mycket bra. Så man får känna av det där lite grann och ha det i sina tankar. (19) (20) (21)

Ibland när vi är ute och går så kan det hända att vi möter någon som jag känner, i detta läget så hälsar jag bara, jag kan ju inte stå och prata på min arbetstid, vilket mina bekanta också förstår. Om vi skulle möta någon som verkar känna brukaren och börjar prata med denna så försöker jag lite försiktigt få fram hur dom känner varandra för att veta hur jag ska bete mig i mötet. Jag kan ju inte stå och säga vad som helst till en främmande. (22)

En sak som ska bli väldigt rolig och som har motiverat brukaren mycket till extra träning är att vi snart ska åka iväg på en utlandssemester. Han har drömt om detta länge då han tidigare har varit ute och rest mycket och han tycker om att träffa nya människor. (23)

En gräns som kan vara lite svår är just det här hur mycket privatliv man ska blanda in i arbetslivet. Ska man hålla på och prata med sina arbetskolligor om de problem som finns på ens fritid på arbetsplatsträffarna eller ska man där koncentrera sig på det viktiga som rör brukaren. Detta kan vara extra svårt vid ett kvinnodominerat yrke, där kvinnan gärna pratar mycket om allt möjligt. Det hade kanske varit bra att ta in lite mer män, som pratar mindre och jobbar mer. (24)

Vi har ett stort ansvar när det gäller närvara på arbetstider, vi har ingen chef i närheten som kan kontrollera att vi är där utan det är upp till oss själva. Det kan ju vara som så att det händer något precis innan jag ska gå, till exempel att brukaren blir dålig, så kan jag ju inte bara gå därifrån fören det har lugnat ner sig, jag måste ju själv ta det ansvaret. Då behöver jag kunna sätta sig in i en annans människas liv, det fodras även empati och att vara lite av människor människa. Vi har ju en väldig stor frihet, men det är ju en frihet under ett stort ansvar, man ansvara ju för en annan människas liv. (25) (26)

Diskussion

Vi ska i detta stycke redovisa vår analys, vi utgår återigen från våra kategorier. Först kommer vi redovisa hur vårt resultat fått fram ny kunskap genom en sammankoppling med tidigare forskning. Sedan kommer vi diskutera kring vår teoretiska utgångspunkt.

Arbetsmiljö

Den tidigare forskning vi har tagit upp beskriver olika upplevelser kring introduktionen, Degerlund & Omne-Pontén (2001) beskriver upplevelsena som positiva medan Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001) beskriver introduktionen som bristfällig. Osäkerheten kring vilka arbetsuppgifter gentemot brukarens familj som assistenten ska utföra tas upp i Socialstyrelsen (2007), likaså att vissa assistenter saknar tydliga arbetsbeskrivningar. I den tidigare forskning vi tagit del av uppges det att det både saknas arbetsplatsträffar, Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001), samt att regelbundna arbetsplatsträffar med chef förekommer, Degerlund & Omne-Pontén (2001). I Socialstyrelsen (2007) tas det upp om de psykiska påfrestningar som assistenter kan uppleva, till exempel hot och våld, kunskapsbrist. Enligt Socialstyrelsen (2007) upplevdes det som påfrestande att umgås med en person en hel dag, speciellt om det inte går att kommunicera med brukaren. I Socialstyrelsen (2007) ser assistenterna anställningen som otrygg.

Vår studie fick fram att introduktionen uppfattas som väldigt bra, den var något som gjorde att assistenterna blev trygga i sitt arbete. Introduktionen beskrivs som omfattande och lärorik med många olika delar. Assistenterna i studien fick introduktion av chef, arbetskollegor samt av brukare eller gode man. En assistent berättar att introduktion inte behövdes då kunskapen om brukaren och dennes livssituation var tillräcklig. Assistenterna i vår studie uppfattar sina arbetsbeskrivningar som tydliga och de vet vad som förväntas av dem. Vissa uppfattade dock att det kunde vara lite svårt ibland när det gäller arbetsuppgifter gentemot brukarens familj samt när de fick utföra fler och fler sysslor som egentligen inte var deras uppgift. Våra informanter uppger att arbetsplatsträffar regelbundet ligger på schemat. Dessa är något som assistenterna anser vara mycket bra och som ger ett bra stöd i deras arbete. Vissa av våra informanter har utsatts eller utsätts för hot och våld. Dock var kunskapsbrist inget som våra

informer uttryckte, de uppfattade sin kunskap som tillräcklig. Våra informanter berättar om att de känner sig väl förtrogna med brukarens sjukdomsbild och att de inte känner några kunskapsluckor. Det har visat sig i vår studie att de personliga assistenterna inte känner att det är påfrestande att jobba hos en brukare och bara umgås med denna. Våra informanter upplever inte den bristande kommunikationen som påfrestande utan de hade andra sätt att förmedla sig med brukaren. Vissa av våra assistenter kommenterade inte anställningen medans andra uppfattade den som otrygg.

Relationer

I tidigare studier framkommer det att assistenterna känner sig osäkra på hur de ska agera i interaktionen med brukaren när en konflikt uppstår, Ahlström & Casco (2000). Assistenterna i denna studie upplever hjälparollen som psykiskt påfrestande. Även detta att man blir en del av familjen kan upplevas som både negativt och positivt. Studien tar också upp att assistenterna upplever det som svårt att veta hur de ska bete sig när brukaren får besök. Socialstyrelsen (2007) beskriver assistenternas relation till gode man som bra. Något som tas upp av många tidigare studier är relationen mellan brukare och assistent och att denna ofta är svår att hantera, då man ofta får en nära relation kan gränsdragningen mot vänskap och yrkesutövande vara svår, Dehlin (1997), Larsson (2004), Ahlström & Casco (2000). I studien av Larsson (2008) tas det upp skillnader i hur assistenterna ser på brukaren, vissa ser brukaren som sin arbetsledare och att det är brukaren som bestämmer. Andra ser det inte som att brukaren bestämmer men att de ändå utgår från brukarens behov.

I vår studie framkommer det inte att assistenterna känner någon osäkerhet i interaktionen med brukaren. De ser inte heller på hjälparollen som påfrestande, utan de tycker att de ger så mycket till sin brukare och ser att brukaren blir nöjd. På så sätt får de tillbaka något från brukaren. Våra informanter ansåg inte att man blev en del av familjen som ett problem, utan tydliga gränser hade här blivit dragna som respekterades både av assistenterna, brukaren och anhöriga. Vissa hade dock erfarenheter från andra arbetsplatser där det ibland kunde kännas jobbigt att vara en del i familjen. När brukaren får besök eller åker på besök så anser assistenterna i vår studie att de vet hur de ska bete sig. De har pratat med sin brukare om hur

assistenten ska uppträda. De flesta av våra informanter uppfattar relationen till gode man som positiv, vissa har dock haft problem tidigare eller har det i perioder. Relationen till brukaren är däremot enbart positiv, de har en nära och bra relation men de har gjort tydliga gränssättningar mellan yrkesliv och privatliv. Vår studie visar att det är brukaren som bestämmer hur dagen ska se ut, de som har en brukare som kan tala för sig, lyssnar på denna och utgår från dennas önskemål. De som arbetar med brukare som inte kan tala lyssnar i första hand på gode man, men de har även lärt sig att tyda brukarens kroppsspråk för att på så sätt veta vad den vill, man lyssnar även mycket på kollegor som arbetat hos brukarens en tid.

Kommunikation

I tidigare forskning beskrivs att personliga assistenter antingen jobbar själva eller tillsammans med någon. De som jobbar själva uppfattar det som att de inte har gemensamma arbetssätt då de bara träffas vid arbetsplatsträffar. Andra menar att de har en bra kontakt i arbetsgruppen, Socialstyrelsen (2007). Vissa assistenter i Larsson (2004) tycker inte att det behövs särskilt stöd från chef, medan andra tycker att stöd behövs när de gäller förhållningssätt mot brukaren samt vid nyanställning. I studien av Socialstyrelsen (2007) berättar vissa av assistenterna att de känner sig osäkra på hur de ska förhålla sig när brukaren träffar sina vänner, medan andra berättar att de känner sig säkra i situationen och tycker att det är en självklarhet att de ska delta. Trots de många rutiner som finns inom yrket uppfattar sig assistenterna ha en stor frihet i sitt arbete, de har ett varierande arbetsuppgifter, detta beror på de varierande arbetsuppgifterna där assistenterna följer med på brukarens aktiviteter samt de dagar då det saknas aktiviteter så kan assistentent planera sitt arbete och ta egna initiativ, Socialstyrelsen (2007).

Det framkom att assistenterna även i vår studie jobbar själva eller tillsammans med någon och trots att de flesta bara träffas på arbetsplatsträffar så upplevs kontakten i gruppen vara bra och att gemensamma arbetssätt anses förekomma, då de har fasta rutiner och scheman att följa. Vissa är inte helt nöjda med helglagsuppdelningen utan skulle vilja arbeta även med andra kollegor. Assistenterna beskriver det stöd de får från chefen som bra, cheferna beskrivs vara kunniga inom området och att de kan komma med stöd och förslag på fortsatt arbete. Vid

nyanställning fick våra informanter stöd ifrån andra arbetskollegor. Assistenterna känner sig inte osäkra när brukaren träffar sina kompisar och de tycker inte att det är en självklarhet att de ska delta i aktiviteterna som brukaren och dens kompis utför. Vissa berättar däremot att de vid möten på stan med brukarens bekanta deltar i samtalet. I vår studie framhölls friheten som stor då de själva kan planera sitt arbete.

Fritid

Assistenterna i Socialstyrelsen (2007) uppfångar en negativ bild av yrket från allmänheten. Där beskrivs det som ett yrke där vem som helst kan arbeta med lågt krav på utbildning tillsammans med en dålig lön, låg status och att det betraktas som ett genomgångsyrke. Assistenterna hade även fått höra att de fungerar som brukarens armar och ben. Enligt flera tidigare studier visar det att assistenterna får offra sitt privatliv då brukaren och andra assistenter ringer hem på fritiden, Ahlstöm, Sundmark & Wetterstrand (2001), Socialstyrelsen (2007). Assistenterna i Socialstyrelsen (2007) beskriver att de har svårt att koppla av under sin fritid.

Våra informanter har också fått reaktioner på att yrket har en låg status, låg lön, men de har även fått reaktioner som att man inte förstår vad yrket innebär, att man inte kan förstå hur assistenten orkar vara hos en och samma brukare hela tiden samt funderingar kring att man utför samma sysslor som hemma. Vi har fått den uppfattningen att våra informanter håller med om att yrket har en låg status och att lönen är låg, de tycker att både statusen och lönen borde bli högre då de har ett stort ansvar för en annan människas liv. Våra informanter ser inte på yrket som ett genomgångsyrke utan de uppger att de trivs och att de har hittat rätt yrke. Det framkommer även att det är för mycket att lära sig om man bara skulle vara där en kortare tid. Dock kan vi uppfatta att vissa av assistenterna upplevde det som ett genomgångsyrke när de var yngre, men att den uppfattningen försvann ju längre tid de var i yrket. Assistenterna i vår studie ser sig också som brukarens armar och ben, men de upplever det som något positivt och meningsfullt då de hjälper brukaren med det de inte själv kan utföra. Våra informanter har också fått telefonsamtal hem, vissa har här dragit en gräns för att visa att de inte accepterar detta, andra tycker det är kul att få telefonsamtal hem. Våra informanter berättar om sin

möjlighet att koppla av under sin fritid på olika sätt. Vissa har inga som helst problem att koppla av, andra tycker det är svårt att koppla av när det har hänt något inom arbetsgruppen eller när det har hänt brukaren något.

Teoretisk utgångspunkt

Identiteten är utformad efter sociala relationer med andra, uppfattningen om vem man är bygger på ens egen syn på identiteten samt andras syn. Det är med denna uppbyggda identitet man möter andra människors förväntningar. Ens identitet är formbar och den ändras efter de som man integrerar med, Abercrombie (2006). Ett sätt att beskriva dessa olika identiteter på är att utgå från rollbegreppet. Under ett liv byter man roller flera gånger, och dessa övergångar kan försvåras av omgivningens förväntningar, Johansson (1999). En roll har vissa förväntningar knutna till sig, som tar upp hur till exempel en viss arbetsuppgift ska och bör göras. När det talas om yrkesroller menas det en blandning av regler som visar hur människor i en speciell ställning uppför sig. I yrkeslivet är det viktigt att alla följer sin roll och gör det som förväntas av en. Det beskrivs att rollförväntningar i dagens samhälle kan upplevas som negativt då vi sätter valfrihet och självförverkligande högt, men att om man är trygg i sin roll kan detta förutsätta ett effektivt samarbete. Diffusa roller kan vara svåra att hantera, men om man kan iklä sig speciella arbetskläder hjälper detta till att sätta en markering av rollen (Repstad 2007).

Personlig assistans kan ses som en diffus roll, då man egentligen ska vara en hjälpgivare och då detta innebär många olika yrkeskategorier som till exempel psykolog, kock, kamrer, lokalvårdare samt att man kan få utföra uppgifter man egentligen inte vill eller har kunskaper om. Det som gör det ännu svårare är att assistenten inte har några klädattribut att ta till som hjälpmedel i att markera sin yrkesroll.

Förväntningarna på assistenternas roll kan upplevas som negativt då de inte ska utgå från sin egen valfrihet utan någon annans. Men det har visat sig i vår studie att det är bra både för brukare och assistent om assistenten är trygg i sin yrkesroll. För brukaren är det bra på så sätt

att den litar på sin assistent, för assistenten är det bra då den vet vad som krävs av den samt att assistenterna känner sig trygga med varandra och har ett bra samarbete både vid dubbelbemanning, då man slipper diskutera arbetsupplägget eftersom båda vet vad som förväntas av dem, och vid ensamarbete, då de även där vet vad som förväntas av dem samt att de kan diskutera med varandra vid behov. Det har även framkommit att assistenterna ibland kan utgå från sina egna val och att detta kan göra det lättare att möta de förväntningar som finns på rollen.

Avslutande diskussion

Syftet med denna studie var att belysa hur personliga assistenter uppfattar sitt yrke. Vi har fått uppfattningen att våra informanter trivs inom sitt yrke. De beskriver att de upplever en stor frihet med utrymme att lägga upp dagens sysslor efter deras egna och brukarens dagsform. De beskriver att de har ett bra stöd både från arbetskollegor, chef och arbetsplatsträffar, samt från brukarens anhöriga. Vissa beskriver dock att de hos vissa brukare och vid vissa tidpunkter kan ha sämre kontakt med anhöriga. En del uppfattar att de får utföra sysslor som brukarens familj egentligen skulle kunna utföra. Men under denna studies genomförande uppfattar alla assistenter att de har en bra relation till brukarens anhöriga. De tillfrågade i studien har dragit tydliga gränser mellan privatliv och arbetsliv och dessa accepteras av alla inblandade. Vissa beskriver dock att de har haft problem med dessa gränsdragningar tidigare. Alla assistenterna i studien beskriver sin relation till brukaren som positiv, de lyssnar på brukaren eller läser av kroppsspråket för att på så sätt kommunicera och göra dagen så bra som möjligt. Hjälprollen som assistenterna har upplevs inte som påfrestande utan att de uppfattar den som meningsfull. Det uppfattas inte heller som påfrestande att arbeta med en och samma brukare. Dock får vissa utstå våld och hot under sin arbetsdag, vilket de upplever som påfrestande, men då de ger varandra stöd under arbetsdagen samt under möten så kan de hantera detta. Assistenterna upplever att de har tillräcklig kunskap för att utföra sitt yrke och att de har tillgång till föreläsningar några gånger per år. De beskriver även att de har tydliga arbetsbeskrivningar så de vet vad som förväntas av deras yrkesroll. Alla assistenterna i studien upplevde sin introduktion som bra och lärorik, det var något som gör att de känner sig trygga i sitt yrkesutövande. Assistenterna i studien beskriver att de fått reaktioner på yrket som ett lågstatus yrke med låg lön och att assistenterna tycker att detta borde ändras. Vissa har även

fått reaktioner som visar att allmänheten inte alltid förstår innebörden av yrket. Det har framkommit att våra informanter inte upplever yrket som ett genomgångsyrke utan de har hittat sin plats, vissa beskriver dock att de sett yrket på det sättet när de var yngre.

Assistenterna i vår studie ser sig som brukarens armar och ben, detta upplevs som något positivt och meningsfullt då de hjälper brukaren med det de inte själv kan uträtta. Att kunna koppla av på sin fritid är viktigt och de flesta i vår studie upplever att de kan göra detta. Vissa beskriver dock att det kan vara svårt att koppla bort jobbet när det hänt brukaren något eller om det är en konflikt inom arbetsgruppen. Men då alla assistenter beskriver en bra kontakt inom arbetsgruppen löses problemen smidigt och stöd ges till varandra.

Vi kan se att vårt bidrag med denna studie visar att den personlig assistans utifrån assistenternas perspektiv i huvudsak ser sitt yrke som ett intressant och lärorikt yrke. Varje specifikt område som brukare är i behov av kan ökad kunskap underlätta och vara till hjälp som ett redskap för den personliga assistenten. I studiens olika kategorier som vi valde att fördjupa oss från vårt syfte framstår de delarna som en vidare kunskapsutveckling inom dessa områden. Här finns säkert fler områden som behövs lyftas fram och andra komplexitet i yrket som mer forskning kan bidra med. Yrket är ett etablerat yrke men som är relativt nytt, där mer forskning kan komma till nytta och användas som ett verktyg för bl.a. de personliga assistenterna i sin yrkesroll.

Referenslista

Abercrombie, Nicholas (2006). *Introduktion till sociologi*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Ahlström, Gerd & Casco, Marie (2000). *Vara synlig men ändå osynlig: personliga assistenters vardag*. Örebro: FoU-enheten, Psykiatri och rehabilitering, Örebro läns landsting

Ahlström, Gerd, Sundmark, Gunvor & Wetterstrand, Johanna (2001). *Upplevelser av att arbeta som personlig assistent*. Örebro: Habiliteringens forskningscentrum, Psykiatri och rehabilitering, Örebro läns landsting

Degerlund, Kerstin & Omne-Pontén, Marianne (2001). *Personlig assistans - ett arbetsfält med brukare, ansvar och variation: en av Dalarnas forskningsråd genomförd utvärdering av ett regionalt tillsynsprojekt*. Solna: Arbetsmiljöverket

Tillgänglig på Internet: http://www.av.se/webbshop/pdfroot/RAP2001_15.pdf

Dehlin, Ann-Marie (1997). *Personlig assistent: en rättighet, ett yrke*. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Giddens, Anthony & Griffiths, Simon (2007). *Sociologi*. 4., omarb. uppl. Lund: Studentlitteratur

Gillham, Bill (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Gough, Ritva & Modig, Maria (1995). *Leva med personlig assistans: vårdtagare blir arbetsledare*. 1. uppl. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)

Gynnerstedt, Kerstin (red.) (2004). *Personlig assistans och medborgarskap*. Lund: Studentlitteratur

Hugemark, Agneta & Wahlström, Karin (2002). *Personlig assistans i olika former: mål, resurser och organisatoriska gränser*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen

Johansson, Thomas (1999). *Socialpsykologi: moderna teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Kommunal (2009) <http://www.kommunal.se/Kommunal/Branscher-och-yrken/Funktionsnedsattning/Branschen-idag/> 2010-06-08

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Larsson, Monica & Larsson, Stig (2004). *Att vara ett mänskligt hjälpmedel: en studie om att arbeta som personlig assistent*. 1. uppl. Malmö: Harecpress

Larsson, Monica (2008). *Att förverkliga rättigheter genom personlig assistans [Elektronisk resurs]*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2008 Tillgänglig på Internet: <http://www.lu.se/o.o.i.s?id=12588&postid=1219440> Hämtad: 2010-04-12

Olsson, Staffan (2007). *Sekretess och anmälningsplikt i personlig assistans inom LSS: om regler till gagn för brukare och för barn i riskzonen*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Repstad, Pål (2005). *Sociologiska perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Repstad, Pål (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. 4., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan & Levin, Irene (2004). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. 3., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

LSS lagen (1993:387)

Nikku, Nina (red.) (2007). *Personlig assistans som yrke [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Socialstyrelsen

Tillgänglig på Internet: <http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/3002C2E4-F600-48BD-B067-7A6CFC7B37DE/8049/200712324.pdf> Hämtad: 2010-04-12

Bilaga 1

Personlig Assistans Utifrån assistenternas perspektiv

Vi är två studenter från Högskolan Kristianstad som studerar på socionomprogrammet. Vi är nu inne på vår sjätte termin och ska skriva vårt examensarbete. Vi har valt att fördjupa oss i hur personliga assistenter beskriver sitt yrke. Vi har tänkt genomföra intervjuer med personliga assistenter för att få fram information och ett underlag till vårt arbete

Om det är okej för dig hade vi gärna sett vi får spela in intervjun på ett band. Vi kommer sedan att skriva ner intervjuerna i text för att kunna göra en analys av informationen. Materialet kommer att förvaras oåtkomligt för andra personer och efter godkänd examination kommer materialet att förstöras.

Intervjuerna beräknas ta ca 1 timme. Era svar kommer att behandlas konfidentiellt och kommer bara att användas för detta syfte, i denna studie. Vi kommer att avidentifiera intervjuvaren innan vi börjar jobba med materialet och inga namn kommer att nämnas i resultatet eller för vem ni är anställd.

Ni kan fram till den 17/5 – 2010 läsa vår intervju utskrift så vi kan rätta det ni uppfattar felaktigt, efter detta datum hinner vi inte göra några större ändringar i vårt arbete.

Cecilia Andersson
cisan1@spray.se
0708-98 93 35

Emelie Bergwall
memman87@hotmail.com
0730-224223

Jag samtycker till att medverka i studien:

Personlig assistans utifrån assistenternas perspektiv

Namn och datum

Bilaga 2

Vårt syfte med denna studie är att undersöka hur de personliga assistenterna uppfattar sitt yrke. Detta hade vi tänkt göra genom att fördjupa oss i vissa områden: relationer, arbetsmiljöer/hemmiljöer, APT samt samarbete med kollegor och chef.

Intervjufrågor

1. Kön?
2. Ålder?
3. Utbildning?
4. Erfarenheter? Av liknande yrken
5. Antal år i yrket?
6. Brukaren man/kvinna? Vuxen/barn?
7. Funktionshinder?
8. Känner du brukaren sen tidigare?
9. Är det tydligt vem/vilka som ger dig dina arbetsuppgifter? –Vem/vilka? På vilket sätt?
10. Kan du berätta om din arbetsmiljö? – Lyft, rökning, djur – jobba i brukarens hem?
11. Arbetstider? Sysselsättningsgrad? Anställningsform?
12. Annan sysselsättning?
13. Ser du på yrket som ett genomgångsyрке?
14. Om du vill, finns det någon fortbildningsmöjlighet för dig? Berätta
15. APT?
16. Alvarlig yrkes skada?
17. Söker du andra arbeten för tillfället?
18. Tror du att du kommer att arbeta som personlig assistent om ett år?
19. Fick du introduktion vid nyanställning?
20. Hur ser du på relationen med anhöriga? – var finns de anhöriga, på arbetsplats?
21. Relation: Gode man, Brukare, Föräldrar, Maka/Make, Barn, andra anhöriga.
22. Får du stöd från chef/ arbetskamrater?
23. Hur fungerar kommunikationen på jobbet enligt dig? (ex. vid svåra frågor)?
24. Hur fungerar arbetsfördelning? Vem bestämmer?
25. Frihet i arbetet?
26. Ensamarbete?
27. Har ni tillgång till vikarier som ni kan ringa in vid sjukdom och semester?
28. Ser du på ditt arbete som meningsfullt?
29. Kan du släppa jobbet på din fritid? - Berätta
30. Gränssättning: För brukarens/anhörigas önskemål/ privat (arbetstider, högtider)?
31. Har du fått några reaktioner på ditt yrkes val ifrån omgivningen?
32. Hur trivs du att arbeta som personlig assistent?
33. Vad är enligt dig som positivt eller negativt med yrket?

Blå: Personlig info Orange: Brukaren Grön: Arbetsmiljö Lila: Relationer Röd: Kommunikation Rosa: Fritid

Bilaga 3

Citat berättelse 1

(01) *”Och e jag ramlade in på det här på ett bananskal kan man säga, för att när jag va på arbetsförmedlingen så sa dom de det finns inga jobb då, så jag slängde in mina betyg på [...] efter en vecka så hade jag alltså fått jobb, så det va ju bra.”*

(02) *”Inte så mycket, för jag har bara jobbat på det stället där jag jobbar nu, så jag har erfarenheter där ifrån.”*

(03) *”[...] så är han ungefär i min ålder nej om man säger ungefär 50 års åldern som mej, så de har livserfarenhet och de har mycket, man har mycket just när man är i samma ålder eller har varit med lite så har man ju mycket mer att prata med dom om [...]”*

(04) *”Jag tror inte man ska stanna kvar så länge heller va det va en anledning att jag bröt me den här personen innan jag kände att jag hade inte mer att ge vadå tror jag att man ska gå vidare va. Så tre fyra år så där mer tror jag nog inte man ska stanna hos samma person å lika dant från den andre sidan så man tömmer ut sig liksom va, så måste man gå vidare, jag hoppas jag har rätt.”*

(05) *”Autistisk å utvecklingsstörd.”*

(06) *”**Känner du brukaren sen tidigare?** Nej.”*

(07) *”Det har jag inget problem med. Ingenting. Nej, roligt asså jag har inga problem med det överhuvudtaget nej. [...]”*

(08) *"de funkar bra, men man måste ju alltid tänka att man är i någon annans hem, så man kan ju inte göra vad som helst. Utan visa hänsyn och så."*

(09) *"Först fick jag en genomgång av min chef då, när jag träffade henne, innan jag hade vatt ute på stället, bara hur de tänkte i [...] angående personlig assistans å vad det var för kille å hur hans liv såg ut på ungefär så där å, ja, att det var dubbel assistans å lite så här då, allmänt, vad han hade bott innan å sånt som kan vara värt å veta lite om, familjebilden å lite så där. Å sen så fick jag åka ut tillsammans med min chef å hälsa på för å känna lite stämningen så, [...]. Och sen så fick jag en bra introduktion av en arbetskollega då när jag gick bredvid, jag kommer inte ihåg om det var tre kvällar å tre förmiddagar, å sen fick jag frågan om jag tyckte det räckte eller om jag hade velat ha mera. Och det tycker jag var ganska väl introducerad, för mig tycker jag det var å en del har faktiskt [...]"*

(10) *"Ehh, från första början så fick jag ju både asså introduktion där och den här som är varje år, där man går igenom lyft och allting lite allmänt för alla nyanställda. Det är väl vad jag har fått."*

(11) *"Jag tror, för det samlade ju ihop alla, både assistenter och såna som jobbade på gruppboende, jag tror det var en dag. Jaa, att de pratade först där på förmiddagen och sen på eftermiddagen så gick vi igenom, så hade de tagit fram både sängar och allting, så man fick prova både att greja med de här liftarna och prova sitta i dom så man känner det också. Så att man vet hur den andra personen känner det."*

(12) *"Det gick bra tycker jag. Men det var mycket, i och med att vi rabblade upp alltihopa så de var helt omöjligt och komma ihåg exakt vad som var bestämt och sådär. Men man fick ju ta lite sen. I taget."*

(13) *"Asså vi har, asså vi jobbar ungefär likadant hela tiden med han för det är mycket struktur man jobbar med så att det. Men däremot så lär man sig ju, nu pratar man ju inte så*

mycket, man vet hur den andra funkar lite, asså man funkar ju lite när man har jobbat ihop sig ett tag. Men vi har en viss uppdelning. I början vet jag att vi pratade, om du gör det så göra den andra det o så vidare asså så man visste.”

(14) ”[...] sen får man ha ett förhållningssätt när man jobbar med människor som är utåtagerande. Där man jobbar, man pratar mycket om en armlängds avstånd och att man hellre backar än går nära eller att man antingen jobbar väldigt nära eller väldigt långt ifrån att man inte jobbar på den här lagom och det är ju så onormalt för oss så det får man träna ganska mycket på för vi har den här trygghetszonen, man har ofta ett lagom avstånd å det är ganska lätt att kicka till eller slåss på det avståndet om man nu vill det, så där får man liksom ändra sitt normala tänkande och det är nånting man får hela tiden prata om och jobba med och kanske till och med påminna varandra om.”

(15) ”[...] jag tycker det är synd att vi är två helg lag då kan man säga vi är ju tre inne på varje helg, å jag tycka att det helg laget jag är i jobbar väldigt lite med det andra helg lagets personal på veckorna, på helgerna jobbar man ju med sitt helg lag, men jag kan tycka att jag jobbar med mitt helg lag både på helgen å på veckorna å det innebär att jag träffar inte dom andra så mycket, [...]. Det gör att det blir väldigt stora vår helg å er helg, det blir väldigt mycket sånt snack, å de kan ju bli väldigt konfliktigt, det har varit det väldigt mycket, det är mycket bättre nu, men fortfarande jobbar vi lite för lite med varandra eller väldigt mycket lite, [...], för vi har ju mycket som ska stämma å man måste göra exakt likadant å jag tycker det hade varit mer utvecklande å träffa, [...].”

(16) ”Jaa, det känns bra eftersom jag jobbar nätter för då går mycket timmar där.”

(17) ”[...] Ehh nej det är ju både i och med att han är tuff så är det ju positivt med, jag kan ju känna att jag blir sist trött på han asså, så är det lite, när alla andra dötrötta och jätteslitna med all rätt, vilket är förståeligt också så kan ju jag känna att jag är lite pratkvart asså så där lite. Nu har jag, nu vill inte jag påstå att de andra har sämre tålmod på nått vis, men jag

har nog ganska mycket tålamod i och för sig, men det har ju också med min procent å göra jag förstår ju det, mina kortare arbetspass då. Så det är fördel också.”

(18) ”[...] jag jobbar 75 %. Jag jobbar ganska många dagar men jag jobbar korta pass, [...].”

(19) ”[...] Det är ju bland annat sådant här just när det gäller personalen att man tänker på att när den ena kommer så har ju faktiskt den ena precis kommit hemifrån med ny energi och den andra har jobbat hela dan, så att man tänker på att är den sur så kanske det inte är just på den personen. [...].”

(20) ”Jag är anställd PAN av brukaren än så länge, så länge han vill. Det är därför jag ska utbilda mig så jag få en fast tjänst, å hon (chefen, egen not.) har lovat mig en fast tjänst så fort jag har utbildat mig. Jag ska läsa allt på distans, jag är så mycket ledig så jag kan ju gå å komma precis som jag vill ju på lära leda lektioner, så det är intressant. Men det blir nog jobbigt men e det får ju gå. [...].”

(21) ”Ja sånt också, men det med får vi ju mycket, gå på föreläsningar och sånt och där lär man ju sig jättemycket där me.”

(22) ”Ja det finns det säkert, inom autism, för jag har inte läst någonting om det så att. Det är just inom det i så fall.”

(23) ”[...] Vi fick en utbildning nu för ett tag sedan som hette att bemöta å bemötas, de tyckte jag var väldigt bra.”

(24) "[...] då är det ju alltså dom här kurserna som vi har gått på. Nu var det ju, innan så var det ju personlig assistent vad man får å inte får göra och sexual- det var en kurs [...]"

(25) "Ja, massor, möte varannan torsdag, så tre gånger på sex veckor."

(26) "[...] Ett tag tyckte vi det va för mycket för vi kände liksom att vi kom ingenstans [...]. Men sen gjorde vår chef så att ett möte var hon inte med på å det är så mycket bättre för [...] å vissa grejer vill man inte säg framför chefen, [...] så det är rätt skönt när vi har ett eget möte. Och även då på det mötet så kan vi göra nya arbetsbord [...]"

(27) "Ja, det får vi. Också att hon förstår oss i våra problem eftersom hon själv har jobbat med samma brukare som jag jobbar med för många många år sen på korttids. Så att hon är ju som vi gammal i gemen så hon vet riktigt vad vi kan bli utsatta för, att vi tycker det är jobbigt, där stöttar hon oss till 100 %. [...] hon vet verkligen vad man pratar om, vad man kan bli utsatt för."

(28) "[...] Vi försöker få tag på doktorn när det väl händer å chefen hon brukar ju stötta oss väldigt mycket i detta, så det är väl lite jobbigt. **Men ni har utarbetat nån sorts plan?** Ja, det har vi försökt, sen är det inte alltid den funkar, det gör den inte, men vi har som vi brukar, göra samma rutiner när han kommer ner i sin period. Sen har det hänt nu t.ex. har det också hänt att vi inte har fått tag i läkaren. Så nu är det extra jobbigt men man får se det positivt efter regn kommer sol, brukar jag tänka i alla fall, annars hade man inte orkat va där heller."

(29) "Vi är som en liten familj känns det som. [...]"

(30) "Ja det har vi. Vi är som jag sa innan, vi är väldigt öppna, jag kan liksom säg att nej jag får gå ut 5 minuter nu, adjö, så kan jag gå ut å stänga dörren, så kan jag säga jag sitter här ute i köket, men nu får jag gå ut för det kommer till en gräns, det blir så intensivt å just i 40

kvadratmeter så att så är vi väldigt öppna. Jag är den som säger nej nu går jag ut adjö, den andra kan säga att nu får du ta han, så kan det sitta kvar, men nu får du ta han, jag orkar inte mer, men jag är den som nej nu går jag ut en stund. Så vi är väldigt väldigt öppna å det är skönt att man kan var det å säga liksom att usch vad trött jag är, att man är liksom öppen å jag är trött, det här är döträktigt, orkar inte, [...]"

(31) "[...] säg till mig när jag gör fel så blir det inte det här skitpratet och tyckandet utan vi har sagt det kör rakar rör, [...]"

(32) "[...] Så tycker jag att vi har blivit mycket bättre på att vara raka mot varandra i gruppen, att man verkligen säger att den här lilla biten tyckte jag inte om att du gjorde, ehh, vi har pratat mycket om att vi ska vara det å prata ut istället för att gå å prata om varandra kanske eller bygga på de inom oss själva eller de å de tycker jag vi har blivit mycket bättre på. Nånting som vi ska försöka jobba längre fram har vi pratat om är att kanske ta fram det positiva också alltså, det där gjorde du skitbra faktiskt, lite så. Vissa är jätteduktiga, dom flesta är jättebra på de, det finns en å annan som har väldigt svårt för å ta kritik å de kan jag uppleva är lite jobbigt ibland för jag är en väldigt rak människa, jag tycker om det själv om man säger det på ett bra sätt. Kan jag tycka, jag har jobbat väldigt mycket så i många år där man, i början var det lite jobbigt, men jag har lärt mig det [...]"

(33) "[...] Å sen har vi den där boken å skriver till varandra i å det är jätte bra. Sen har vi försökt att peppa varandra till att inte bara klaga i den att även försöka skriva oj vilken god kaka du hade bakat eller [...] disken va flåttig[...]"

(34) "[...] Det som är viktigast det kommer fram och det är ju samma sak där, vi vet att mamman klagar gärna på att nu visste inte den, så vi försöker alltid informera varandra och skriva upp hela tiden, just för att visa att vi kan faktiskt, vi klarar oss."

(35) *”Ja och sen är det ju, är det nått speciellt man provat och oj det funkade ju så skriver man ju ner det i boken så att dom andra vet och sen prata med den andra personalen och byta ut erfarenheter både vad som funkar och inte funkar.”*

(36) *”Ja, jag tycker vi berättar vad som hänt, om han, vi är alltid ärliga, om han skulle va arg eller vi liksom går inte över nånting om det skulle vara nånting. Det går bra. Vi är ärliga.”*

(37) *”Ja, vi har börjat med en ny grej, för att vi har haft en liten dålig period nu som sagt att det har blivit så stirrigt. Om två sitter så kommer det två nya å helt plötsligt är vi fem i den här lilla lägenheten. Å då har vi gått ut, den som ska gå hem går ut i personalköket och överlappar till den som kommer å när den kommer inte till mig så pratar vi inga bekymmer eller nått som har hänt, utan då är det bara hon som tar över den som gick hem, så de flyter på ganska bra. ska båda gå hem, så är det en också som går ut, en kommer till mig och när vi har gått hem så pratar dom andra att ah det var lite stökigt i morse men nu är det bra så att det funkar faktiskt bättre. Det blir aldrig det där intensiva så de har vi börjat med å det känns faktiskt rätt så bra.”*

(38) *”Vi är som en liten familj känns det som. Allt går faktiskt på rutin, nu när vi har jobbat så pass länge ihop allihopa, den ena tar disken, den andra sitter vid matbordet. Tar den ena morgonrutinen på toaletten så går den andra automatiskt in å bäddar sängen å plockar fram kläder å förbereder nästa uppgift. Så vi gå liksom alltid omlott så är vi faktiskt väldigt duktiga tycker jag [...]”*

(39) *”Det tycker jag att det är, för vi pratar mycket om det i och med att vi jobbar två och två där hela tiden, så vi får fördela arbetet, och det är ju vi på grund av att han behöver hjälp att kunna kommunicera också och även allt dagligt då omvårdnaden, att man delar upp det lite så att man, de är ju ganska tydligt att man delar det så det inte blir rörigt för honom eller så. Så det tycker jag att det är upplagt på ett bra sätt.”*

(40) "Asså vi har, asså vi jobbar ungefär likadant hela tiden med han för det är mycket struktur man jobbar med så att det. Men däremot så lär man sig ju, nu pratar man ju inte så mycket, man vet hur den andra funkar lite, asså man funkar ju lite när man har jobbat ihop sig ett tag. Men vi har en viss uppdelning. I början vet jag att vi pratade, om du gör det så göra den andra det o så vidare asså så man visste. Så att man förbereder nästa moment för honom, om den ena tar hand om honom t.ex. i morgonrutinen med dusch å sånt här så förbereder den andra att han kan bli behjälplig att kunna bli självständig att kunna klä på sig och det som behöver förberedas för det utan man matchar varandra hela tiden."

(41) "Ehh, först är det ju, först hade vi möte med enhetschef och god man och sen när jag var i lägenheten så gick vi igenom med den personen som arbetade just då. Så har vi ju en mapp där vi går igenom så att allt kommer med. Sen så prata mycket både med föräldrar och ehh arbetskollegorna."

(42) "Att det är frihet. Man kan själv komma med förslag vad man ska göra."

(43) "Ja de kan man göra ju, och sen får man ju anpassa sig efter hans humör. Det får man göra ju. Har han en dålig dag så planerar man ju inte upp att gå iväg själv en bra bit å så här."

(44) "Eftersom vår lille herre då t.ex. om vi säger nu när det är fint väder ute han älskar å vara i sin trädgård, de e ju frihet å kunna å sitta ute i trädgården och samtidigt sköta ditt jobb. [...] Så är ju jättefritt har vi ju, vi gör ju väldigt härliga mysiga grejer även fast vi arbetar. En sommarkväll åka upp till [...] för att han ska pålaska fötterna han älskar ligga på bryggorna plaska händer, jag menar är inte det frihet å kunna sitta jämte han det är ju jättemysigt. Så har vi det jättebra."

(45) "Jag måste bara avläsa honom dagens humör. [...]"

(46) ” **Ser du på ditt arbete som meningsfullt? Ja det gör jag. På vilket sätt? Att få göra hans liv så bra som möjligt [...]**”

(47) ”Nej, jag har ju hittat mitt känner ju jag, jag har faktiskt gjort det [...]

(47 A) ”Nej jag är här för att stanna, det känns i hela själen att det är bra. Jag hade nog fastnat om ja så hade börjat tidigare, det sa både jag och min kollega när vi pratade om att. Hade jag vetat om detta innan [...]

(48) ”[...] Just nu ser jag det som ett riktigt jobb, absolut. Det är liksom bara inte så länge.”

(49) ”[...] Och i och med att han är utåtagerande så vet man ju aldrig vad som kan hända det kan ju också vara rätt så påfrestande. [...]

(50) ”[...] Annars är ju hans lägenhet ganska liten för att han är en person som bor där med assistans å då räknar man kanske inte in assistansen och vi är ju tre i den här lilla lägenheten då och det känns skönt. Det negativa är när vi behöver kanske när det blir en tuffare period att vi inte kan va i dom allmänna utrymmen med honom för det bor andra där också, att det blir väldigt tajt, så kan jag känna. [...]

(51) ”[...] Vi är som jag sa innan, vi är väldigt öppna, jag kan liksom säg att nej jag får gå ut 5 minuter nu, adjö, så kan jag gå ut å stänga dörren, så kan jag säga jag sitter här ute i köket, men nu får jag gå ut för det kommer till en gräns, [...]

(52) ”Jag tycker just det här som berör min brukaren, att jag kan släppa det. [...] Men däremot när det är konflikter i personalgruppen så kan det va väldigt jobbigt, för det blir liksom snäppet, det är så onödig energi. [...]

(53) ”Ja, själva jobbet går, det är mer om det är någonting i personalgruppen kan jag känna mer att det kan följa med efter. Om det är någon som säger nånting eller om det varit något särskilt. Men just själva jobbet är lätt och släppa. [...]”

(54) ”Bara om vi har begärt det, så att när det har vatt inom gruppen å sånt så har vi fått hjälp från [...] å sånt.”

(55) ”När man kommer man känner man, ser vilket humör är du på i dag lite snabbt så. Märker jag att han är på lite dåligt humör då distansera jag mig lite på det sättet så han får vara i fred ja jag gör det jag ska.”

(56) ”Tiden går fort, man har liksom saker och göra hela tiden. Det är nog det. Jag trivs. [...]”

Bilaga 4

Citat berättelse 2

(1) ”Eftersom jag jobbar hos så många olika funktionshindrade brukare så har jag jobbat med de som har ms och hjärnblödning, gravt multihandikappade [...]”

(2) ”Brukaren han har haft fem stycken stroke, diabetes fick han för två år sen [...]”

(3) ”Åhh, jag har jobbat i hemtjänsten, å sen har jag jobbat äldreboende, ett annat handikappsboende, [...]”

(4) ”[...] Annars tycker jag det är skönt att få vara själv i brukarens hem och anpassa sig efter deras rutiner. [...]”

(5) ”Jovisst i början var det lite så där åhh ska jag komma hem till honom för jag kände ju inte honom och visste inte riktigt hur han funkade och så där ju. Så är det ju alltid i början, och gå i andras köksskåp till exempel, asså det känns ju alltid och va å rota hos andras grejer och så. Så de är ju en liten konstig känsla men de, men nu tänker man ju absolut inte så. Man har sitt arbete och man gör sitt jobb och man försöker göra det så bra som möjligt för honom så att. Så jag trivs bra där jag har kommit in där nu. Det är som ett andra hem ibland.”

(6) ”[...] jag blev ju varnad att denna, framförallt mamman hade väldigt svårt att ta till nya så, och jag fick väldigt mycket tips på hur jag skulle göra å så, men till en början så gick det ju inte. Men sen hände någonting och allt vände och det har faktiskt varit bra sen. Så just nu är det bra. [...]”

(7) ”Men det blir så oftast när man stannar ett tag å man stannar ett tag på samma ställe så vänjer sig de anhöriga också vid dig, å men är du me så är det okey, eller lite så där. Då kan ni åka ut lite [...]”

(8) ”Jaa, de pratas ju mycket om hon gör så, hur ska vi göra då, mycket tid går ju när det är som jobbigast. Och då kan ju det nu, framförallt till sommaren, då är det ju jobbigt att det ska komma vikarier och att då försvinner dom som brukar vara där [...]”

(9) ”[...] så säger dom jättegärna men när dom hamnar innanför dörren så hoppsan va vad det här man skulle göra [...]”

(10) ”[...]Och sen eftersom vi är sjuka så sällan och också lediga så de vikarier som finns är ofta osäkra på att gå in eftersom de kanske inte har varit på länge och känner inte riktigt till hur de ska göra och så, så de är inte alltid de vill. Så en del har inte velat för det då, [...]”

(11) ”Ja några få, nu är det ju så att den här kvinnan kräver ju väldigt mycket å det är väldigt mycket mediciner å väldigt mycket bokföring hit å dit å det är piller å insulin provtagning å det e aningsmaskiner å gud vet va, så det har varit lite svårt att hitta vikarier. En del tycker, de är ett par stycken som har backat ut som säger att det är för mycket.”

(12) ”Det enda är på toaletten för hur man en gör, man kan ju få en lyft på andra toaletter å förhöjningar å andra. Men toaletterna sitter där i hörnet då, å där är den ju! Liksom sådant där kan man väl känna av. Jag har en liten öm höft å så. Just de här vridningsmomenten å man ska liksom hjälpa dom att torka sig, å detta å komma runt det är inte alltid så där strålande bekvämt alltså det är det inte. [...]”

(13) ”Han får röka i vardagsrummet å sen röker han på balkongen å när det är kallt då så kan man inte begära att han ska gå ut på balkongen. Men sen har han ju nånting som (...) satt

dit som kallas för den heter vädra å det är en maskin, som renar luften då åt oss. Så det funkar i alla fall. Men det känns i kläder å så när man kommer hem. Så det är en nackdel när man inte röker själv.”

(14) ”Många gånger är det väldigt långa arbetspass. Som där som jag sa det blir fjorton och en halvtimme utan rast. Visst vi kan alltid lägga sig ner på soffan å vila, sätta sig och fika men vi har alltid vår brukare där. Det är om dom vila så kan vi också vila.”

(15) ” Sen har jag förmånen att jag kan ta med mig min hund, så jag har min hund med mig också. Det tycker jag ha lite med det här sociala att göra [...]”

(16) ” Nej hon som jag är mest hos har inga djur men hon har haft hund så hon tycker det är roligt att jag ibland tar med mig hundarna bort till henne för det är lite mysigt tycker hon. Hon kan ju inte ha hund eftersom hon är sjuk men e så Bamse här min han har flörtat in sig ordentligt där. Han är kompis med henne ja.”

(17) ” Arbetsplatsträffar har vi varje månad i bland med brukaren e bland utan det beror på lite alltså så. Men oftast fikar vi då lite någon paj ja något är det alltid något ska det var det tillhör. Chefen tycker det är så roligt att komma hem också, det är så roligt bra stämning och så.”

(18) ” Ja det har vi regelbundet, alltid en gång i månaden så vi försöker det har vi alltid. Så då går vi igenom så de känner ja ger mycket å jag kan prata å dom liksom kan å vi kan säga vad vi tycker å vad vi planera å vi kan tala om e ja jag tycker det är jätte bra. Vi har väldigt bra träffar med våra chefer. Ja ventilerar [...]”

(19) ”Vi brukar ju är det någonting ut över det vanliga så ringer vi och berättar då liksom. Som när jag går av då till exempel på torsdag kvällen så slår jag han en pingla, för då börjar han på fredagen sen, om det skulle vara något extra utöver. ”

(20) ”[...]man jobbar ju på helger och så här och ibland så missar man kanske lite roliga grejer då, det är väl det i så fall. [...]”

(21) ”[...] jag tycker det är skönt att va ledig en dag i veckan eller två ja menar å så va så jag tycker, ja jag försöker se det positivt. Men det är ju det att när man är ledig i mellan när man har de där delade turerna det kan man säga det är lite negativt, för man är ju bara hemma och vänder. Egentligen är man bara det på två timmar om du tänker dig. Ja, ja men det är ändå skönt att åka hem en liten stund bara för att komma ifrån [...]”

(22) ” [...] jag som har hundra procenten det är ju det vi har inga rena tider och inga vikarier. [...] Jobbar varannan helg så är du alltid ledig torsdag fredag alltid två dagars ledig. Men tyvärr så har vi när man jobbar helgen så jobbar man lördag, söndag, måndag, tisdag onsdag, torsdag och fredag. Men det är för att vi har två dagar för att man ska kunna få två dagars ledigt. Ja men det är tufft sju dagar i veckan Ja särskilt med de långa passen. ”

(23) ”Ja, kanske i framtiden, inte just nu känner jag, jag var så trött på skolan. **Du känner att du klarar dig med den kunskapen du har?** Ja, just för att jobba med honom i alla fall, sen kanske man vill utveckla sig mer sen.”

(24)) ”**Kan brukaren tala?** Ja e man lär sig efter hand så det gör man, så hamnade han på lasarettet å så, så får man följa med och tolka å det har slagit sig lite på talet. ”

(25) ” Vi har alltså vi känner varandra utan och innan. Man kan vara sig ju va sig själv. När man kommer man känner man, ser vilket humör är du på i dag lite snabbt så. Märker jag att

han är på lite dåligt humör då distansera jag mig lite på det sättet så han får vara i fred ja jag gör det jag ska. JA liksom lika danat kan jag göra, i dag har jag ingen bra dag. Så att ja är det någonting så men jag har ingen bra dag. Men det är liksom men det är jätte skönt att man liksom har kommit liksom till den nivån. De e de e liksom vi kan e tjabba också det kan vi göra [...]"

(26) "[...] man lär sig något nytt varje dag, något litet. Så man har byggt upp sin alltså erfarenhet, ny erfarenhet varje dag. Olika som grejer som händer och alltså. Man har ju mognat som människa oerhört. Ja kan ju säga innan jag jobbade inom vården så e de jag tror de jag va så blyg och man är här tvungen och ta egna initiativ [...]"

(27) "Introduktion alltså det va väll inte så utan så vi började träffades och men lite ihop med de som va hos honom innan men han berättade ju så visst man kan säga lite så det kan man säga man började med en gång."

(28) "Ja, det va ihop med min kollega bara, två å en halv dag körde vi, jag tyckte det gick jätte bra jag hade fått längre tid om jag hade velat ha det men jag kände att jag fixade det. Brukaren kan ju redogöra me å han va sån i början. [...]"

(29) "Arbetsfördelningen fungerar bra oftast så har brukaren ett schema om vad som ska göras under veckan, som varje personlig assistent följer och det som ska göras är alltid gjort."

(30) "[...] bok som vi skriver för det är så lätt att glömma något så och kommer det någon stackare som inte är ordinarie, å hoppar in så kan man om inte annat läsa sig till rätt så lätt vad som [...]"

(31) ”Sen lagar vi ju maten, jag frågar ju då, å den ene han skriver matlista han är så rolig ja menar å du vet de hära raggmunkar och allt va det heter.”

(32) ” [...] ja vi pratar vi assistenter till varandra vi skriver ju vi har ju dagbok förstå du det har vi också och man kan skriva till den andra att e ja dammsög kanske vill du damma å lite så dära man kan göra det utan att det blir du vet den där [...]hon skrev nu så. Jag skrev kanske att jag gick me ut en liten runda så att jag han bara dammsuga kan du ta golvet.”

(33) ” [...] **de ringer hem till dig från jobbet?**

nej det har jag sagt till dom. Det har jag blivit innan, men jag satte ner foten, att det funkar inte, det funkar inte för min familj heller.”

(34) ” [...]att man känner att man kanske inte vill delge sitt privatliv utan det är mitt verkligen. Jo jag har känt det själv, jag har också känt, jag har jobbat hos en som var psykiskt sjuk där jag kände ibland att hon frågade mig om såna saker, om du inte tyckte de va, hon kunde inte riktigt bära det om jag skulle berätta, hade inte lust å göra det heller, [...]”

(35) ” [...] något det kan man tala om, dela med sig lite men inte allt då blir man för involverad. [...] Nej lagom nivå sen är det bra. Det är ju jättebra att bli kompisar så, men till en viss gräns.”

(36) ” [...] när han inte få äta för mycket kakor liksom man får ju va lite bestämd vi är ju ändå där för att hjälpa honom.”

(37) ”Ja, det kan jag göra. Nu men inte innan, jag kunde tänka och drömma på natten och såna grejer att jag missade honom och glömde honom så han sprang iväg, men nej nu tänker jag absolut inte så.”

(38) ”De fattar ju inte ett dugg [...] dom tror [...] att det är en lite nätt människa som man är ute med [...] Nej de fattar inte alls vad man gör. Nej jag brukar säga jag är tio yrken, jag har tio yrken. Man är ju kamrer det kan man säga med pengarna, å man är psykolog för det måste man va mycket, å sen är man kok, å sen tvättar [...] lokalvårdare. [...] man nästan ibland som en mamma till dom. Ja så det är jätte jag räknade upp en gång tio, jag skrev upp det på en lapp en gång ja jag kunde det då, det är så många olika punkter du är i en personlig assistent, så det är det faktiskt [...]”

(39) ” det dom har sagt det är att jag är en vårdande människa.”

(40) ”[...] det har ju väldigt låg status och väldigt dåligt betalt framförallt. Jag har ju inte den lönen som jag hade e när jag slutade på [...] när jag jobbade skift, då jobbade jag femskift. Så den grundlönen jag hade då 2000 den har jag inte än i dag å det är 2010 då m så tyvärr så därför har de nog rätt svårt att rekrytera andra att börja som personlig assistent, det är lönebeskedet tyvärr. Annars är det väldigt fritt å bra å sköter sig själv.”

(41) ”Bara positiva. Att jag passar å jobba med människor, vilket jag ibland inte tycker själv alla gånger.”

(42) ”[...] arbetsträna är lite frihetsträna tycker jag. Han ger oss det också, jag kan åka å att handla. Han vill inte följa med han vill sitta hemma. Så är det en vis frihet man kan röra sig lite fritt [...]”

(43) ” Ja hela yrket är ju positivt om man vill jobba med människor, för det är det man får göra och e när man är ute så där på rullstolsdans å simning så där så träffar man ju andra människor med andra handikapp, å dom är ju fantastiska. Du får ju så otroligt mycket tillbaka [...]”

(44) ” Vi går på det som kan va bra för oss bägge ja, å lika så har vi gått på sån matlagningskurs. Det ordnar dom en gång i månaden på måndagarna jätte bra då lagar vi tillsammans [...]”

(45) ” [...]ensamt arbete, man är ju det. [...] det kallas för personlig assistent det är ju det. Så för brukaren är det ju det bästa [...]”

(46) ”Positivt är att man utvecklas man lär känna sig själv å man lär sig sina begränsningar, alltså ju man lär sig ju att tolka andra människor.”

Bilaga 5

Citat berättelse 3

(01) ”[...]när jag gick på [...]skolan så skulle vi ut på praktik å då valde jag inriktningen barn och handikapp så att jag praktiserade på en förskola där var det en kille som hade en cp-skada och på nått roligt å lustigt vis fastnade han för mig å jag fastnade otroligt för denna lille killen och då började jag först som barnvakt bara som vanligt till hans mamma. Å sen så fick jag faktiskt en anställning, timmar lite här å lite där eftersom jag fortfarande pluggade å sen när jag väl kom in på den skolan så valde jag att göra det så att då slutade jag hos honom. [...]”

(02) ”Ja, det var det, det var väldigt annorlunda. Där va det lite jobbigt å va i någons hem. Han var ju bara två år så att där var ju jag i deras hem å det kändes ju lite konstigt att jag skulle duka ram fika å så här, Å mamman ändå hemma å jag ändå skulle va å rota i hennes skåp å då var jag inte så jättegammal heller så då kändes det lite konstigt. [...]”

(03) ”Ja, det var de, det var inte bara positivt det var en liten anledning att jag också hoppade på skolan. Lite bestämmande, ville gärna att jag skulle jobba mera än vad jag redan gjorde, ville helt plötsligt att jag skulle passa lillasystemen för att dom skulle gå å ut å äta, fast det blev lite för mycket en gång tänkte jag, men de behöver kanske gå ut å äta, man vill ju var snäll så då hade jag lillasystemen också men dom ville ju typ gärna att jag skulle fortsätta med det. Till slut kände jag mig nog som deras lilla husmor, då pluggade jag samtidigt, jag cyklade direkt från jobbet upp till dom, hjälpte henne när killen hade somnat pluggade jag, jag fick ligga jämte honom på natten så vaknade tre fyra gånger upp tidigt på morgonen på med kläder på han, upp mig, slänga i mig frukost cykla till skolan. Det funkade inte å göra så i evighet det var kämpigt så der var lite därför som jag hopade på skolan. Det är jag tacksam för idag för jag ville ha utbildning också, men jag trivdes ändå samtidigt hos den här killen, det gjorde jag verkligen. Men det var lite kämpigt [...]”

(04) ”[...]sen läste jag ett år på folkhögskolan i [...] till personlig assistent [...]”

(05) ”Ja, och ja för när jag läst där så efter halva tiden så fick vi reda på att i [...]ä jag inte utbildad till det, den gällde bara i [...] och [...]. Så där blev jag inte jätteglad, men jag läste vidare och jag anser att jag är personlig assistent vilken kommun jag än läser ur.”

(06) ”Nej, jag blev inte nyanställd, jag flyttade bara med.”

(07) ”[...] Men ett tag precis när vi flyttade dit nu då så blir det ju nya personal det var ju bara jag och en till från det gamla stället så då var det ju mycket mycket telefonsamtal, åhh kan vi göra så, hur vad det vi gjorde här. Å i början tänkte jag det är väl klart ring till mig så att det liksom inte blir fel å liksom men när till och med sambon säger att, nej men nu hallå du är liksom inte gjord av järn nu få du lägga ner, å då kände jag vad är det, å sen tänkte jag gud dem ringer ju varenda dag, då kunde man inte riktigt släppa det. [...]”

(08) ”[...] Aldrig några sura miner jag har väldigt fina arbetskamrater alltså på det viset, ja, ja det är aldrig någon avundsjuka eller någonting annat eller på något vis jag tycker att det är jätte fint. [...]”

(09) ”Jag har jobbat på ett ställe där vi inte fick prata med varandra, vi hade vår överrapportering då, när jag slutade så kom det ju en ny tjej då å hon ville ha sin överrapportering själv, så jag sa bara hej, hej då till den, det var så hon ville ha de, hon var väldigt tydlig med det, hon ville inte vi skulle prata, varken om privata saker sånt som inte rörde jobbet eller om jobbet, även om det handlade om henne eller typ jag har damsugit, du kan torka, ingenting sånt nej det fick vi inte göra. Å då fick vi ha det så, det kändes väldigt konstigt för det känns väldigt stelt å otrevlig mot din arbetskollega var det ju så. Men det var ju bara å göra så på det viset. [...]”

(10) ”Ehhh, just nu, vi har fått sådana här områden nu, och det har vi bara blivit till delade, den som ville ta hand om det [...]”

(11) *"Det är nog gode mannen som ville ha det så. Så att saker och ting blir gjort."*

(12) *"Det funkar bra, kan man säg. Eftersom vi jobbar mycket själva så är det bara en själv som kan göra det när man är där, om man säger så. Allt annat är ju uppdelat så att vissa som är bra på vissa saker kanske gör den mer då, sen de som är bra på andra saker får göra det."*

(13) *"Vem har bestämt den (arbets-) uppdelningen? Nja det blir automatiskt, för vill man göra något så får man säga till. Om man tex kommer på nån ny uppgift till brukaren så kan man göra det. Och vill man städa något så får man göra det."*

(14) *"Våra sysslor. Ja, det är ju aldrig nån som gör mer än nån annan, asså känner att den ena sitter ner hela tiden, nej så är det inte. Jag tycker vi gör, vi vet vad som ska göras och det gör vi liksom."*

(15) *"Ja de kan man göra ju, och sen får man ju anpassa sig efter hans humör. Det får man göra ju. Har han en dålig dag så planerar man ju inte upp att gå iväg själv en bra bit å så här."*

(16) *"Asså man kan ju bestämma mycket vad man ska göra under dan och så där. Och man kan ju se hur det passar han också då och lägga upp dagen så. Komma med idéer får man också göra. Så de är frihet är det ju."*

(17) *"[...]så där har vi ganska stor inverkan och när vi liksom, vi diskuterar detta mycket med vår chef och så också, men hon kan komma med förslag å så, kan hon självklart göra men hon känner ju inte honom lika väl som vi gör, så vi har en ganska stor del i det tillsammans med föräldrarna. Fast just nu när han bott själv så länge så är det faktiskt vi som känner honom bäst i den här vardagsgrejen är det. Och så föräldrarna ger oss också mycket frihet med honom. [...]"*

(18) ”Asså man har ju gjort en sammanställning på hur hans liv ska se ut, man gör ju en vårdplanering och lite sånt och vi går ju utifrån hans behov, och så där å sen är det ju chef och arbetskamrater tillsammans kan man säga och anhöriga då till honom då så klart. Och dom får ju bestämma det mesta tycker jag för det är dom som känner honom bäst så jag anpassar mig väldigt mycket efter dom anhöriga.”

(19) ”**Hur är det att jobba i någons hem?** Det har jag inget problem med. Ingenting. Nej, roligt asså jag har inga problem med det överhuvudtaget nej. Men det är ju också för att hans gode man är ju så pass positiv, låter oss få göra vad vi vill är väl fel då, men han är väldigt öppen så att det har jag inga problem med överhuvudtaget. Sen, men det är nog för att gode man är så pass positiv å glad å vill allt, hade vatt liksom lite surt å lite jobbigt allt då vet i tusan riktigt om jag hade klarat det så riktigt. För jag är ju sån människa med väldigt mycket energi, jag klarar inte av å sitta stilla på en stol i fyra timmar å rulla tummarna å dricka kaffe, jag måste fixa, ordna, dona å hade de vatt då att den är gode mannen eller föräldrarna eller nått hade kommit å bannat med fingret, gör inte så, å jag vill faktiskt putsa fönsterrutorna utan jag är faktiskt mamman, jag vill puts den, då hade jag tyckt det var jobbigt. Vi har ju ingenting sånt, vi sköter ju allt själva å det är helt underbart [...]”

(20) ”asså nej jag trivs jag tycker det är helt underbart att göra det så bra som möjligt för en människa. Det är det jag och jag vill koncentrera mig på en [...]”

(21) ”Man pyntar du vet till jul å man fixar å man donar å tvättar, å allting om fönsterna ser lite dana ut då gör man något fönster [...]”

(22) ”Ja, det var det, det var väldigt annorlunda. Där va det lite jobbigt å va i någons hem. Han var ju bara två år så att där var ju jag i deras hem å det kändes ju lite konstigt att jag skulle duka ram fika å så här, Å mamman ändå hemma å jag ändå skulle va å rota i hennes skåp å då var jag inte så jättegammal heller så då kändes det lite konstigt. [...]”

(23) *"Ja det är klart att jag gör för dom kan bo hemma å e så, så vist är det meningsfullt arbete så det är ju det. De som skulle vara tvungna att bo på institution annars."*

(24) *"[...] jag började jobba då ehh precis när den här lagen om LSS hade gått igenom, [...] å började jobba som personlig assistent, jag förstod inte riktigt vad det innebar faktiskt om jag ska va riktigt ärlig, från början, fullt ut, jag visst ju vad det var så, men ehh då var det nog det för mig, men sen blev jag kvar där. [...]"*

(25) *"det jag inte har läst är psykiatri i så fall å en bit av det tycker jag skulle passa in iaf om man jobbar med människor som har autism [...]"*

(26) *"Å sen nu så har vi börjat med handledning, det är också faktiskt rätt så intressant. Jag tycker det är bra."*

(27) *"**Har ni arbetsplatsträffar?** Ja. [...]Ehh, två gånger på sex veckor."*

(28) *"Arbetsplatsträffar ja, det har vi också regelbundet mycket ordning. Första året när, hade vi inte det."*

(29) *"Kan inte hon det så tar hon reda på det. Är det något hon inte vet själv så ringer hon vidare till sin chef och ringer mig sedan."*

(30) *"Ja, en gång i månaden ha vi det. Nej vi ska ju egentligen ha ett i varje månad me vår chef då hemma hos brukaren men e det har inte gått riktigt som vi har tänkt oss utan hon har varit där en gång nu på e tre månader. Men APT mötena ha vi det är obligatoriskt å e det brukar vi sätta av fyra timmar varje månad. Då får vi träffa andra personliga assistenter å så är det."*

(31) "Om man har problem ibland, har man problem med brukaren så har ju chefen tillgång till att prata med andra å att försöka fokusera på att hjälpa de andra i gruppen, börja där sen. Har de problem med brukare så finns der särskilt stöd att gå å att prata med."

(32) "Ja nu är ju vi tre lägenheter där också vi träffas ju, innan träffades vi ju på arbetsplatsträffar alla tre lägenheterna så vi hade gemensamt möte då ahh, vad det nu va två gånger på sex veckor eller vad det nu va, å det tyckte vi inte alls fungerade så nu har vi våra egna arbetsplatsträffar angående vår lägenhet, [...] **Vad är det du saknar?** Ehh, det är nog bristande kommunikation alltså att det glöms å sägas å så kanske vi tycker en sak å så sägs det till nästa lägenhet å så tyckte dom en annan grej å de förslaget kanske va bättre, men då får inte vi reda på det, mer såna, så det har ju med chefen å göra egentligen. **Så det är mer bristande kommunikation mellan lägenheterna?** Ja, de man har sagt till chefen blir lite luddigt, där då. Kan det väl va ibland, jag tycker inte det är ett jättestort problem, men det kunde vatt bättre men det blir ju alltid, det är svårt när man är så många, är det ju."

(33) "Jag vill ju egentligen ha heltid. Men ehh jag går ju inte ner, jag är ju ändå nöjd men skulle hon erbjuda mig heltid skulle jag ta det direkt. **Varför vill du upp i heltid?** Pengamässigt, pensionen, [...]"

(34) "Dom är blandade, morgon, kväll å helger."

(35) "Ska jag upp till heltid så är det ju, då får man ju förlänga de dagarna jag har till ett, så förlänger man det till 2 eller 3 ett par gånger så, jag har ju så många arbetsdagar som jag har det nu så jag hade inte fått mer arbetsdagar utan passen hade blivit längre å jag hade ju i värsta fall till och med tänka mig å ha några timmar inne i dom andra 2 lägenheterna, för att kunna komma upp [...]"

(36) "[...] jag trivs med att vara personlig assistent så det e man måste vara en speciell människa. Alla passar inte heller det har jag sett många exempel på [...]"

(37) "[...] ja det kan ju vara nån utländska som har utländska släktingar och då kanske du ska kunna det språket egentligen alltså om man ser det så. Man är ju den förlängda armen när man är personlig assistent göra det han inte kan."

(38) "Man kan ju säga att man har träffat en ny tjej eller något det kan man tala om, dela med sig lite men inte allt då blir man för involverad. [...] Det är ju jättebra att bli kompisar så, men till en viss gräns."

(39) "Att jobba i brukarens hem är väl inga problem Kan vara lite jobbigt om personen har barn å man eller fru det kan va lite jobbigt för man vet inte riktigt hur mycket man ska göra hos den personen hur mycket mannen gör själv då i fall det är fru man barn, å barn hjälper till så det kan va lite jobbigt faktiskt."

(40) "Det är ju lite pedagogiskt me du vet när man äter med dom, på det ena stället äter ja oftast den andra äter jag ibland visst så här lite olika. [...] Ja det är bra! Så får dom lite sällskap än att jag bara ska ställa fram å sitta där å att glo medens dom äter [...]"

(41) "Det enda negativa är väl vid ridningen på (säger namnet på ridskolan), där finns inga hjälpmedel så det tycker jag är lite synd. **Komma upp på en häst är ju inte jättelätt** Nej det är inte jätte lätt, så där får man lyfta lite så de e väl inte så jättepositivt. Men det fungerar. Där utsätts man väl med för fara egentligen, hästar. **Ja det är ju med en kunskap man måste ha med då för att kunna jobba.** Där jag är ja, träffa hästar. Så det är allt, personlig assistent inte bara här alltså utan på många ställen, det kan va väldigt brett, vad man får göra och inte göra och vad man ska hjälpa till med alltså. [...]"

(42) "[...] det är mycket som man gör hemma. Trivs man hemma så trivs man som personlig assistent. Så kan jag tolka, det kan jag tolka personlig assistent, så det är därför jag trivs så bra. För jag trivs och vara hemma och plocka och städa och laga mat. [...]"

(43) "[...] vi har egna lokaliteter som vi kan utnyttja som personal, det finns personal toalett och det finns utrymmen där man känner att man kan få lite space eller egen tid [...]"

(44) "[...]Medans han som jag jobbar hos nu, hans föräldrar vill gärna att vi använder hans namn å det gör ingenting om vi åker, t.ex. om man har en kompis som har hästar eller djur, får du gärna ta med honom dit, [...] men vi får gärna använda hans namn å vi får gärna ta med honom, [...] har han ett utbyte av det så är dom glada för han har det bra med oss å det tycker jag är skönt. [...]"

(45) "[...] jag tycker jag kan släppa det mycket. Sen kan de va om personen ligger inne som de va på sjukhus då kunde jag inte släppa det kunde jag inte då. För då viste man inte, då vet man inte. Men det är ju när det händer såna saker några drastiska saker, men annars tycker jag att jag är bra på att släppa de [...]"

(46) "Jag tror att det kan vara bra att byta brukare ibland just för att man inte ska komma varandra allt för nära."

(47) "Nej då är det nog från den gamla personalen å då är det hur orkar du, å då säga jag, jag orkar och tycker det är kul, annars har jag inte fått det. Kan va nån som frågar mig som frågar mig är det inte jobbigt å bara jobba med en hela tiden. Fast jag är ju tvärtom, jag har ju hellre bara en å all energi på honom å hans hem än på en gruppbostad där det är fem olika människor, så det, jag trivs jättebra med det, ser inga problem."

(48) "Positivt ä att man är ledig liksom mitt i veckan få ha en vardag där för dig själv."

(49) "Vi använder bilder och objekt och det funkar faktiskt rätt så bra, inplastad eller i en liten låda med plexiglasskiva, [...] så, när man jobbar med den här metoden så jobbar man alltid uppifrån å ner, vänster till höger, men där kunde ju han fuska, å hängde bilnyckeln längst ner så tog han gärna den för at kissa innan å tvätta händerna å dricka ett glass saft det är ju inte kul om bilnyckeln hänger där. För att då fick vi hänga in i en liten skåp med

plexiglasskiva så då ser han ju alltid vad som händer å vi har alltid minst tre bilder uppsatta eller objekt, så man kan inte ha en hel dag [...] dom 3 första bilderna och dom 3 sista bilderna får du aldrig någonsin ändra, dom är alltid samma år ut å år in, julafton som midsommarafton. Men det funkar faktiskt bra. Det är just lätt för honom för sen in i garderoben som är som jag sa innan som han gärna vill öppna, hänger det massor med olika bilder allt från personal till sova till gåt ut till gungstol å då vill han gärna att man öppnar den så han så letar han upp en bild å sen ger han dig den, sen kan det va alltifrån att gå ut i trädgården till hämta bilnyckeln, så han visar lite vad han vill.”

Bilaga 6

Citat berättelse 4

(01) "[...] just för att man ska finnas men ändå inte finnas å man ska vara behjälplig men ändå inte ta över och lägga sig i och det märks väldigt tydligt, för mig har det märkts väldigt tydligt när jag har jobbat hos dom som har haft ett kroppsligt funktionshinder. Jag var bland annat hos ett par då som, ett äkta par som levde tillsammans bägge hade handikapp, assistenter och ehh dom kunde liksom bråka och diskutera saker och skulla göra saker och ibland tyckte man ju en massa saker om det man hörde, för det gör man, men jag har absolut inte med det å göra så man får liksom bara stänga av det. [...] Ehh men ändå har man inte rättigheter å man måste alltid tänka på de att man inte har rättigheten att lägga sig i andra människors liv, man är inte där för å göra det. Att lära sig å backa liksom. Även när dom får besök hem att det inte är jag som ska ha trevligt, utan det är faktiskt dom. Man lär ju säkert känna deras vänner å så för man är ju där jämt liksom."

(02) "Jag frågade faktiskt dom hur dom ville att jag skulle agera, ibland när jag inte visste riktigt. Annars så gjorde jag så att jag sa att jag finns här, ni får säga till om det är nånting och då hade vi den dealen jag å den brukaren jag jobbade hos. En del fick man till och med sitta med hos och mata, men jag försökte att inte bry mig om liksom samtalet å så å när det var klart med fikan så kanske jag byte bord, även om det kanske inte kändes så just mot henne så gjorde jag det, därför om man satt på ett fik till exempel att jag kunde säga att jag går å sätter mig här å läser lite å ropa på mig om det är nånting, att man själv erbjuder sig, för då visar man att det är okej för mig, du behöver absolut inte vara artig mot mig i detta läget, för jag har mina vänner jag träffar när jag är ledig."

(03) "[...] **du bara sitter av tiden utan ni har och göra?** Nej vi har och göra, kan jag tycka. Det kan ju va i och för sig om han har nån aktivitet på förmiddagen och sen att man har ett långt pass på eftermiddagen, men nu är det ju lättare när det är bättre väder, då kan man gå långrundor. [...]"

(04) ”[...]Men jag har faktiskt gjort de på vissa jobb har jag tyckt de var en himla väntan. Speciellt när jag jobbade hos honom som föreläste det var väldigt mycket väntan, man satt i möten å ibland skulle jag inte vara med å sitta i bibliotek eller en korridor, det var döträåkigt verkligen ibland, i timmar ibland, det var väldigt tråkigt jobb, fruktansvärt tråkigt jobb, å ibland mellan varven var det jätteutvecklande å man fick va med å när han var å föreläste å han kunde ju jättemycket, å verkligen så det var så väldigt olika. Å de kunde va extremt döträåkigt med ibland. [...]”

(05) ”Ja det tycker jag, jag kopplar av då kopplar jag av jag försöker det när jag stänger dörren, det gjorde jag även på det andra för jag tror inte jag hade överlevt annars om jag inte försökte. Å vet du ibland ficka jag, jag skrattar den här människan va svor så nästan fruktansvärt, ja det kunde va en lördagskväll ja det va så mycket svordomar så vet du, då cyklade jag en extra runda, ibland kunde de ringa hemifrån eller min man då om inte han vad har du tagit vägen för det va ju på... så här. Ja men sa jag, jag fick cykla en extra, å sen sa jag inte mer. Jag fick cykla en extra runda, å då blev jag som en ny människa.”

(06) ”Men det va å där stod jag ut i fyra år tills hon dog va ja de passerade de annars men det va att man hade lite livserfarenhet som man kunde så att man kunde svälja saker och ting när man stängde dörren och man kunde koppla av ibland kunde man inte det va. Men sen tycker jag det att människor är unika det är så intressant med människor vi är ju alla unika och jag försöker plocka fram det positiva och allt det här ja.”

(07) ”[...] Det va det även på det andra stället där stöttade vi varandra väldigt mycket vi ringde till varandra, vi fick till och med tid till det blev någon gång tider de kunde ge oss å så dära för att vi kunde ringa å prata med varandra [...]”

(08) ”[...] fruktansvärt arg å raseri utbrott! Man fick ducka från allt från flygande termosar till soffbord. Man va tvungen att trippa på tå och vända på allt vad ord tre gånger i mun innan man sa något [...]”

(09) ” [...] Man blir så involverad i familjen å allting. Man ser på den kvinnan som jag jobbade åttiofem procent hos, som ja flera år hos henne och e innan hon dog. Men fasen man kunde ju allt om alla man va med på kalas, man va med på midsommar firande å man, å va me på man hade köpt varenda julklapp till barnbarnen å allt vad det va å hade koll på alla ungarnas storlekar å allt. Man blir ju väldigt involverad när man är personlig assistent in i deras liv liksom, i vissa privata grejer. [...] Ja alltså jag tycker att personlig assistent kan va både världens bästa jobb å världens sämsta jobb så. [...]”

(10) ”Han är ju galen i att spela kort schack å Jetzzi det blir mycket sådant det är det flera timmar, så jag är expert på att spela poker, vänd åtta.”

(11) ”[...] han spela lite på data, ja å det har dom kommit på att när man har haft stroke så är det jätte bra komplement att man. Han hade ju mycket spasms va, så det kan bli jätte svårt det kan ju bli så här när han ska hålla i musen. [...] det inte så lätt att. Men han har jobbat mer och mer så nu funkar det ganska bra faktiskt. [...] det har dom kommit fram till att det är jätte bra alltså hjärnan får arbeta. [...]”

(12) ”[...] på måndagar å simma lite å försöker få igång hans rörlighet. (Simning är ju jätte bra) Ja e trettiosju grader, på lasarettet [...]”

(13) ” [...] Vi har ju en dubbelbemanning i vecka när vi då åka å handla och ha henne med oss då e det är bara handlingen. [...]”

(14) ”Friheten med detta jobb är mycket bra. Vill brukaren sitta ute så gör vi det, är brukaren trött en dag så ligger vi i soffan och tittar på film [...]”

(15) ”Jag va faktiskt me sonen i det här fallet uppe i rätten å överklagade att vi inte fick mer tid. Så jag hade faktiskt skrivit upp all tid som vi gör så här å klockat lite å. När de sitter där

de här de här utredarna ja men sen behöver hon gå på toa då, ja men det blir tio minuter. Nej det är inte tio minuter för man ska i rullstolen, in i badrummet ur rullstolen, ner på toa, så ska man helst få sitta ifred några minuter, å sen ska man ha hjälp att tvätta sig å torka sig å ja, sen ska man själv tvätta sig efteråt å sen, ska man ut där ifrån å sen kan man behöva resa på sig en extra gång för att rätta till kläderna å de va, så det är tjugo minuter som man har på sig, när man inte kan själv. Så det va ju är väldigt så här, men rätten gick på vår linje, så hon fick flera timmar så det va jätte bra. Å det är något år sen, så det va lite roligt att va med på, så faktiskt så, den överklagan [...]"

(16) "[...] Ja så det är vi ska vara hans förlängda armar och förlängda ben och så [...]"

(17) "Att jag ehh, gör något värdefullt av brukarens liv, som han alltid har haft det.[...]"

(18) "[...]men nu är det ju lättare när det är bättre väder, då kan man gå långrundor. Men på vintern då är det ju svårare och hitta på [...]"

(19) "Nej jag ser ju det mer att, asså....., just eftersom det är så mycket just där jag är iaf, så begärs det ju väldigt mycket att man ska kunna allting, och så mycket hade inte jag lärt mig om den personen om jag bara skulle vara där kanske ett år eller ett halvår. Utan det är så pass mycket där och lära sig hela tiden."

(20) "Ja, man skulle byta arbetsplats emellanåt, det är nog bra för alla. Man ska nog inte vara på samma arbetsplats hela livet, eller i tio år."

(21) "Negativt... att man kanske kommer in i dom där rutinerna och att man inte vågar ändra vissa grejer. Kan va lätt å hamn i ett hjul kanske. Att, men så brukar vi inte göra, liksom om det kommer in nån ny och försöker tex, det är ju lätt hänt. Ahh men så brukar vi inte göra, men likaväl så kunde man ju göra så ju, alltså det är inte fel kanske. Att man har sitt, man blir

lite rutinmässig själv me i och med att det är så viktigt för honom ju. Man kan bli lite, fastna i. [...]"

(22) "[...] nu ska vi resa ja det kom vi med som förslag. Han har ju varit väldigt mycket ute å jobbat liksom så. Gammal sjöman så och inte varit ute på länge [...]. Så det har ju jag ju hållit i och sådan saker har man ju liksom har gjort som man känner att han är intresserad av [...]"

(23) **"Hur är det när ni är ute och går och ni möter folk, hur behandlar du den situationen om det är någon som du känner? Jag säger nog bara hej, vi står inte och pratar. Om det är någon som han känner som kommer fram och börjar prata? Då ställer jag, ibland har det hänt faktiskt, och då ställer jag frågan liksom vem e du för man måste ju veta vem man står och pratar med. Sen kan man ju inte säga vad som helst heller till främmande människor. [...]"**

(24) "Vi ska jobba vidare på vår relation i gruppen, det är väldigt viktigt alltså att gruppen fungerar bra också. Så det är a och o. det är det. Men just i kvinnodominerat yrke det är svårt. Det hade varit bra om det hade varit nån man med ibland och jobbat för då blir stämningen helt annorlunda. **Hur blir det då?** Jag upplever att den blir bättre, för män dom pratar inte lika mycket på samma vis oftast. **Det blir mer gjort eller?** Mm, det tror jag nog, faktiskt. Sitter kanske inte och kacklar kring köksbordet som många kvinnor gör. **Har ni mycket diskussioner om sådant som hänt?** Det har vatt de ja på detta stället. **Då försvinner tid från brukaren med ju.** Ja de är lite synd ju, man måste ju lägga vikten på vad som är viktigt. Är man där för att prata privata saker eller är man där för jobbet eller vad är man där överhuvudtaget för. Mm gränssättning så. Men det är inte alltid lätt var gränsen går. Och just som personlig assistent var sätter man gränsen, vad är tillåtet att göra. Så är det mycket frågeställningar på vår arbetsplats just nu, vad är tillåtet att göra, vad får man göra vad får man inte göra."

(25) "Alltså det är ett ansvar man har även om mina arbetstid slutar nio så om man säger att han skulle börja kräkas tio i nio då kan jag inte gå. A du får sköta dig själv det kan man ju inte, man ser bara på till sig själv. [...] Men jag skulle aldrig lämna honom om han va sjuk aldrig [...]"

(26) ”Man måste ha lite empati eftersom man ska jobba med sådant här. Lite av den här förmågan att sätta sig in i någons situation å lite så. Har man inte det så är det nog svårt, men jag vet inte. [...] Ja att man är lite människor människa!”